

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

**Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών
Παρεμβάσεων στην Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο
2014-2020**

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΤΖΑΦΕΡΗΣ

A.M : 0813M010

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:ΙΩΑΝΝΗΣ ΨΥΧΑΡΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2016

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην
Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

«Η εργασία είναι προϊόν αποκλειστικά προσωπικής εργασίας και έχει γίνει σαφής αναφορά σε δουλειά τρίτων».

Γεώργιος Ντζαφέρης.

A.M. 0813M010

Copyright © Γεώργιος Ντζαφέρης, 2016.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην
Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην
Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια των σπουδών για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης που απονέμει το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών: «Οικονομική και Περιφερειακή Ανάπτυξη» του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Εγκρίθηκε τηναπό Εξεταστική Επιτροπή αποτελούμενη από τους:

Ονοματεπώνυμο	Βαθμίδα	Υπογραφή
Ψυχάρης Ιωάννης (επιβλέπων καθηγητής)	Καθηγητής	
Παπαδάκη-Γιώτη Όλγα	Αν. Καθηγήτρια	
Αυδίκος Βασίλειος	Λέκτορας	

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει ως γενικότερη στόχευση την ανάδειξη των αστικών πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τα τέλη της δεκαετίας 1980 έως σήμερα καθώς επίσης και την παρουσίαση των ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων στον αστικό ιστό της Περιφέρειας Αττικής για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Παρουσιάζονται οι δράσεις και οι αστικές πρωτοβουλίες χωρισμένες σε τρεις υποπεριόδους. Η πρώτη περίοδος καλύπτει την περίοδο 1989-2007 όπου και έλαβαν χώρα αρκετές αστικές δράσεις και αποκτήθηκε σημαντική εμπειρία κατά τη διάρκεια αυτής. Η δεύτερη περίοδος αφορά την περίοδο 2007-2013, όπου πέραν της Οικονομικής και Κοινωνικής Συνοχής, εισέρχεται και η Εδαφική διάσταση στις εφαρμοζόμενες Πολιτικές της Ένωσης και το ενδιαφέρον για την αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων γίνεται εντονότερο. Την περίοδο 2014-2020 η αστική διάσταση της πολιτικής συνοχής διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλο στις παρεμβάσεις της Ένωσης, με εφαρμογή νέων καινοτόμων εργαλείων αστικής ανάπτυξης καθώς επίσης και με ξεχωριστή χρηματοδότηση για αστικές παρεμβάσεις. Την νέα περίοδο, οι εφαρμοζόμενες αστικές πολιτικές της Περιφέρειας Αττικής, ακολουθούν τις επιταγές που έχουν τεθεί από την Αστική Πολιτική της Ένωσης και την Στρατηγική «Ευρώπη 2020» με εφαρμογή κυρίως του εργαλείου των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ). Σκοπός της εργασίας είναι αρχικώς η παρουσίαση των κυριότερων αστικών πολιτικών της ΕΕ τα τελευταία χρόνια, η προβολή των αστικών προκλήσεων και η ανάγκη αντιμετώπισης τους στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής. Επιπρόσθετα, εξίσου σημαντική είναι η ανάδειξη του συνεχώς αυξανόμενου ενδιαφέροντος για τα αστικά ζητήματα, καθώς το 80% των κατοίκων της Ευρώπης ζει σε πόλεις, όπως και η παρουσίαση των νέων εργαλείων αστικής ανάπτυξης και πως αυτά εφαρμόζονται στο ΠΕΠ Αττικής 2014-2020. Οι πόλεις αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής φύσεως και απαιτούν ολοκληρωμένες δράσεις αντιμετώπισης συνολικά. Αν και οι πόλεις μπορούν να αποτελέσουν «πυλώνες ανάπτυξης» ωστόσο προβλήματα όπως η υψηλή ανεργία, φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, άναρχη δόμηση, υψηλά επίπεδα εγκληματικότητας, αυξημένα επίπεδα ατμοσφαιρικής ρύπανσης εντοπίζονται σε αστικές περιοχές υποβαθμίζοντας το επίπεδο διαβίωσης στο αστικό περιβάλλον. Μέσω της βιβλιογραφίας αναδεικνύονται τα αστικά προβλήματα και οι ενέργειες που

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην
Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

λαμβάνουν χώρα για την μείωση του αρνητικού αντίκτυπου που έχουν στους
κατοίκους των πόλεων.

Λέξεις κλειδιά: Αστικές πολιτικές, πόλεις, αστικές προκλήσεις, ΠΕΠ Αττικής , ΟΧΕ

Summary

The general goal of this dissertation is the presentation of the urban politics of the European Union since the late 1980s until today as well as to present the completed urban interventions in the urban areas of Attiki District for the 2014-2020 policy period. The actions and the city initiations are presented and divided into three sub-periods. The first period covers the 1989-2007 period when several city actions took place and in which important experience was gained. The second period involves the 2007-2013 period when , apart from the Economic and Social Cohesion, what is new is the Territorial dimension in the applied Policies of the Union and the interest in dealing urban problems is increasing. During the 2014-2020 period, the urban dimension of the political cohesion plays a crucial role in the interventions of the Union by applying innovative new tools of urban development, with the additional funding for urban interventions. During the new period, the applied urban policies of the Attiki District follow the frames/orders placed by the Urban Policy of the Union and the ‘Europe 2020’ Strategy through the application mostly of the Completed Territorial Investments tool (OXE). The goal of the dissertation is, initially, to present the main urban politics of the E.U. during the past years, to stress the urban challenges and how they are/have been dealt within the Political Cohesion and within the gradually increased interest for urban issues since 80% of European residents live in cities and to highlight the new tools of urban development for the new period and how these are applied in the Peripheral Operation Programme (ΠΕΠ) Attiki 2014-2020. The cities deal with problems of economic, social and environmental nature so, overall, complete actions of dealing with it are needed. Even though cities can become the road to development, there are problems like high unemployment, social seclusion phenomena, unorganized structural building, high crime rates and high levels of pollution located in urban areas, downgrading the living conditions in the urban environment. Through the bibliography, what emerges and is presented is the urban problems and the actions for the reduction of the negative impact of the problems in the city residents.

Ευχαριστίες

Με την περάτωση της διπλωματικής εργασίας ολοκληρώνεται για μένα ο κύκλος του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στο Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης. Θα ήθελα να ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Ψυχάρη Ιωάννη για την καθοδήγησή και τις υποδείξεις του. Παρά το φόρτο εργασίας του, ήταν εκεί όποτε χρειάστηκε για να με συμβουλέψει και να επιβλέψει υποδειγματικά την προσπάθεια εκπόνησης της εργασίας. Η συνεργασία μαζί του ήταν αρμονική και κοινή μας προσπάθεια έφερε το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Επιπρόσθετα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού για την συνεργασία που είχαμε τα τελευταία δυο χρόνια. Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στην κυρία Όλγα Παπαδάκη για τις συμβουλές της.

Όντας πτυχιούχος του Τμήματος, η συνέχιση των σπουδών μου στο Π.Μ.Σ. του Τ.Ο.Π.Α. μου προσέφερε μια πιο ολοκληρωμένη και συνολική θεώρηση σε θέματα Περιφερειακής Ανάπτυξης. Η γνώση όλων αυτών των ετών, σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο, αποτελεί για εμένα ισχυρό εφόδιο.

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Summary	7
Ευχαριστίες	8
Περιεχόμενα.....	9
Περιεχόμενα πινάκων.....	11
Πίνακας συντομογραφιών	11
Εισαγωγή	12
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	15
Αστικές πολιτικές Ε.Ε. από τέλη 1980 έως 2007	15
Αστικά Πιλοτικά Προγράμματα.	16
Κοινοτική πρωτοβουλία URBAN.....	19
Άλλες αστικές πρωτοβουλίες πριν το 2000.	21
URBAN II (2000-2006).....	22
Αστικός έλεγχος (Urban Audit)	23
URBACT	23
Οι ευρωπαϊκές διασκέψεις για τις Βιώσιμες πόλεις.	24
Περίοδος 2007-2013	25
Η ενσωμάτωση της αστικής διάστασης στην πολιτική Συνοχής 2007-2013	27
Ο Χάρτης της Λειψίας για τις βιώσιμες πόλεις	28
Δήλωση Τολέδο	29
Χρηματοδότηση και νέα χρηματοδοτικά μέσα περιόδου 2007-2013 σε θέματα αστικής ανάπτυξης	30
Πρωτοβουλία JESSICA.....	32
Βασικά σημεία της περιόδου 2007-2013 για δράσεις αστικής ανάπτυξης	33
Περίοδος 2014-2020, Αστική Διάσταση Πολιτικής Συνοχής και «Ευρώπη 2020»	35
Στρατηγική «Ευρώπη 2020».....	35
Πολιτική Συνοχής 2014-2020	37
Η έκθεση Barca για το μέλλον της Πολιτικής Συνοχής	40
Η Αστική Διάσταση της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020	41
Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη	42
Αστικό Θεματολόγιο	44

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	52
Παρουσίαση Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Αττικής 2014-2020	52
Αστική ανάπτυξη στο ΠΕΠ Αττικής	59
Ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στην Αττική	61
Επενδυτικές προτεραιότητες ΠΕΠ Αττικής που υλοποιούνται με το εργαλείο ΟΧΕ.....	64
Χρηματοδότηση δράσεων αστικής ανάπτυξης.....	73
Κυριότερα σημεία ΟΧΕ Αττικής 2014-2020.....	74
Συμπεράσματα	76
Βιβλιογραφία	79
Παράρτημα	89

Περιεχόμενα πινάκων

Πίνακας 1:Παρουσίαση ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020	57
Πίνακας 2:ΟΧΕ Περιφέρεια Αττικής	70
Πίνακας 3:Ολοκληρωμένες δράσεις για βιώσιμη αστική ανάπτυξη –ενδεικτικά ποσά στήριξης ΕΤΠΑ και ΕΚΤ	73

Πίνακας συντομογραφιών

ΟΧΕ :Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις

ΕΔΑ: Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή

ΕΚΤ :Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΤΠΑ :Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Επιτροπή

ΠΕΠ :Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΟΕΕ : Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις

Ε.Υ.Σ.Σ.Α. : Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικού Σχεδιασμού και Ανάπτυξης

Ε.Δ.Ε.Τ. : Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία

ΘΣ :Θεματικός Στόχος

ΑΠ : Άξονας Προτεραιότητας

Ρ.Σ. :Ρυθμιστικό Σχέδιο

Σ.Ο.Α.Π.: Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης

Τ.Α.Α. :Ταμεία Αστικής Ανάπτυξης

Εισαγωγή

Το θέμα που πραγματεύεται η παρούσα διπλωματική εργασία αφορά, σε γενικό πλαίσιο, τις πολιτικές παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις αστικές περιοχές και ειδικότερα την εφαρμογή πολιτικών στον αστικό ιστό της Περιφέρειας Αττικής για την περίοδο 2014-2020. Αναφέρονται οι σημαντικότερες Κοινοτικές Δράσεις που έχουν αστική διάσταση, τα προβλήματα και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαϊκές πόλεις ανά περίοδο προγραμματισμού, καθώς και οι προοπτικές εφαρμογής νέων καινοτόμων εργαλείων αστικής ανάπτυξης για την περίοδο προγραμματισμού που διανύουμε.

Ο ρόλος των πόλεων στην διαδικασία της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης της Ένωσης είναι αδιαμφισβήτητος. Οι αστικές περιοχές αποτελούν «πόλους ανάπτυξης» καθώς εκεί έχουμε μεγάλη συγκέντρωση επιχειρήσεων, υπηρεσιών και ερευνητικών κέντρων που συμβάλουν στην δημιουργία θετικών οικονομιών κλίμακας σε τοπικό επίπεδο και αποτελούν το τρίπτυχο της επιτυχημένης βελτίωσης του οικονομικού περιβάλλοντος. Ωστόσο, η μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού σε πεπερασμένο χώρο δημιουργεί αρνητικές επιπτώσεις στο επίπεδο διαβίωσης. Οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και χωροταξικά είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πόλεις. Πιο συγκεκριμένα, υψηλά επίπεδα ανεργίας και περιβαλλοντικής ρύπανσης, υποβάθμιση περιοχών με υψηλούς δείκτες εγκληματικότητας και παραοικονομίας, άναρχη δόμηση, ελλείψεις σε υποδομές και εκτάσεις πρασίνου-αναψυχής εντοπίζονται κυρίως στα κέντρα των πόλεων και η αντιμετώπιση αυτών των «αστικών απειλών» αποτελεί στοίχημα για τους ασκούντες την Περιφερειακή και Αστική Πολιτική σε επίπεδο Ευρώπης.

Αντίστοιχα προβλήματα αντιμετωπίζει και η κεντρική αστική περιοχή της Αθήνας, τα οποία έχουν ενταθεί τα τελευταία χρόνια εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα μας. Το ποσοστό ανεργίας έχει φτάσει στο 25% σήμερα περίπου, (535,5 χιλ άνεργοι το 2013), το ποσοστό απασχόλησης συνεχώς μειώνεται (63,4% το 2008, 51,7% το 2012), ενώ περίπου το 40% των ανέργων της χώρας συγκεντρώνεται στην Αττική (με ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά σε μακροχρόνια ανέργους και σε νέους ηλικιακά). Οι κοινωνικές ανισότητες (ανισότητες στα εισοδήματα, υποβάθμιση κοινωνικής πρόνοιας, αύξηση αστέγων, αυξημένος κίνδυνος φτώχειας λόγω υψηλών

επιπέδων ανεργίας, γκετοποίηση και υποβάθμιση αστικών περιοχών του κέντρου) και η αύξηση των μεταναστευτικών ροών στο κέντρο της Αθήνας τα τελευταία χρόνια δοκιμάζουν την κοινωνική συνοχή της πρωτεύουσας. Επιπρόσθετα η αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, η ολοκλήρωση βασικών υποδομών και η ανάδειξη των πλεονεκτημάτων της Αθήνας με σκοπό την αύξηση της ελκυστικότητάς της αποτελούν βασικές επιδιώξεις στο νέο Πρόγραμμα. Η στρατηγική για την αστική πολιτική της Περιφέρειας Αττικής έχει τρεις βασικούς στόχους: αναστροφή αρνητικού οικονομικού κλίματος, ενίσχυση ελκυστικότητας της Αττικής με σεβασμό στη βιώσιμη ανάπτυξη και διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Η εφαρμογή της αστικής πολιτικής στα πλαίσια του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Αττικής γίνεται με την χρήση του εργαλείου ΟΧΕ (Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις), που στοχεύει σε συνδυαστική αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων που παρατηρούνται στις επιλέξιμες αστικές περιοχές.

Η σπουδαιότητα του θέματος έγκειται στο γεγονός ότι σχεδόν το 80% των κατοίκων της Ευρώπης ζουν σε πόλεις, ενώ και στην Αττική συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μερίδιο του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας. Οι ασκούμενες αστικές πολιτικές λοιπόν επιδρούν στο βιοτικό επίπεδο του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού. Επιπλέον, η ανάδειξη των προβλημάτων που εντοπίζονται στις πόλεις, η αναγκαιότητα αντιμετώπισής τους και οι προοπτικές αστικής ανάπτυξης αποτελούν προτεραιότητα για την Πολιτική Συνοχής για την νέα περίοδο προγραμματισμού.

Βασικός σκοπός της εργασίας είναι η περιγραφή των αστικών πρωτοβουλιών της Ένωσης από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 έως σήμερα, η ανάδειξη του συνεχώς αυξανόμενου ενδιαφέροντος της Περιφερειακής Πολιτικής για αστικά ζητήματα και η απάντηση στο ερώτημα κατά πόσο η αστική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής εφαρμόζεται στην Αττική για την περίοδο 2014-2020.

Όσον αφορά τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, θα πρέπει να τονιστεί ότι για την συγγραφή της εργασίας σημαντικό μέρος των πληροφοριών έχει ληφθεί από επίσημες ιστοσελίδες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Οργανισμών που ασχολούνται με θέματα αστικής ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, σημαντικό μέρος πληροφοριών αντλήθηκαν από κείμενα βιβλίων με ειδίκευση στην ευρωπαϊκή αστική πολιτική, από άρθρα και δημοσιεύσεις αστικού ενδιαφέροντος και από επίσημα έγγραφα (ΠΕΠ Αττικής 2014-2020). Θα πρέπει να αναφερθεί επίσης ότι σημαντικές αναφορές για την περίπτωση

της Αττικής και την εφαρμογή του εργαλείου ΟΧΕ ελήφθησαν μέσω συνεντεύξεων με προσωπικό αρμοδίων οργανισμών εφαρμογής αστικής πολιτικής όπως η Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή (ΕΔΑ) της Περιφέρειας Αττικής και το Υπουργείο Οικονομικών, Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας (υπηρεσία ΕΥΣΣΑ).

Η δομή της εργασίας διαμορφώνεται σε δυο μέρη. Αρχικά στο πρώτο μέρος γίνεται αναφορά στις αστικές πολιτικές της Ευρώπης μέχρι σήμερα. Για την καλύτερη κατανόηση και ανάδειξη των συνθηκών που επικρατούν σε κάθε περίοδο το χρονικό διάστημα των τελευταίων περίπου 30 χρόνων, όπου παρατηρείται στροφή των πολιτικών της Ένωσης προς τις αστικές προκλήσεις, χωρίζεται σε τρεις υποπεριόδους εξέτασης: 1989-2007, 2007-2013 και 2014-2020. Στην τελευταία περίοδο μάλιστα γίνεται αναλυτικότερη αναφορά στην Πολιτική Συνοχής και στα νέα εργαλεία αστικής εφαρμογής με έμφαση στην παρουσίαση του εργαλείου ΟΧΕ.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας ξεκινά με τη συνοπτική παρουσίαση της δομής του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020, ενώ στη συνέχεια αναλύονται οι ολοκληρωμένες δράσεις αστικής ανάπτυξης μέσω χρήσης του εργαλείου ΟΧΕ για τις επιλέξιμες αστικές περιοχές της Αθήνας. Επίσης αναλύεται το πώς συγκεντρώνεται από τους θεματικούς στόχους το ποσό της συνολικής χρηματοδότησης που θα κατευθυνθεί για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των αστικών προκλήσεων.

Τέλος, η διπλωματική εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των βασικών συμπερασμάτων για την σπουδαιότητα της αστικής πολιτικής στην Ευρώπη και της εισαγωγής της αστικής διάστασης στο νέο Πρόγραμμα για την Αττική.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αστικές Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αστικές πολιτικές Ε.Ε. από τέλη 1980 έως 2007

Το ενδιαφέρον της Ευρώπης για την αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων εντοπίζεται στα τέλη της δεκαετίας 1980. Διαπιστώνεται ότι οι πόλεις έχουν αποφασιστική σημασία για το μέλλον της Ευρώπης καθώς αποτελούν κέντρα οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής (Ανδρικοπούλου κ.α. σελ 24). Πιο συγκεκριμένα στο κείμενο της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης το 1987¹ γίνεται αναφορά στην εφαρμογή μέτρων «Οικονομικής και Κοινωνικής συνοχής» (άρθρα 130Α έως 130Ε). Σύμφωνα με το άρθρο 130α: *«Η Κοινότητα αποσκοπεί ιδιαίτερα στη μείωση του χάσματος μεταξύ των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών»*. Για πρώτη φορά υπεισέρχεται στην ατζέντα άσκησης της ολοκληρωμένης πολιτικής συνοχής η χωρική διάσταση της ανάπτυξης των περιφερειών.

Το 1988 λαμβάνει χώρα η μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων² της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τονίζεται δε ιδιαίτερα η έννοια του χώρου και της διαχείρισής του καθώς επίσης και η δυνατότητα χρηματοδότησης πιλοτικών έργων και καινοτόμων ενεργειών (Καμχής, 2007, σελ.153). Τον επόμενο χρόνο (1989) εφαρμόζονται για πρώτη φορά πιλοτικά προγράμματα που εστιάζουν στα προβλήματα των αστικών κέντρων και εντάσσονται στο άρθρο 10 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.)³. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων στις πόλεις έχει πλέον γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της Πολιτικής Συνοχής της Ευρώπης και η σημασία των αστικών παρεμβάσεων αναδεικνύεται συνεχώς.

¹ Διαθέσιμο : http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaties_establishing_the_european_communities_single_european_act/treaties_establishing_the_european_communities_single_european_act_el.pdf

² Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), ήταν τα διαρθρωτικά ταμεία.

³ Διαθέσιμο : http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/urban/uppp/src/article.htm

Θα πρέπει ωστόσο να τονιστεί ότι η εφαρμογή ολοκληρωμένης αστικής πολιτικής, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας⁴, βρίσκεται σε εθνικό έλεγχο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έχει αρμοδιότητα εφαρμογής αστικών παρεμβάσεων στις χώρες και τα προγράμματα αστικής ανάπτυξης σχεδιάζονται και υλοποιούνται από τα κράτη-μέλη. Ωστόσο οι περισσότερες πολιτικές παρεμβάσεις σε επίπεδο Ένωσης, (πολιτικές για το περιβάλλον, την ενέργεια, την χωροταξία, τις αστικές μεταφορές, για την αντιμετώπιση της ανεργίας κ.α.) έχουν αστικό χαρακτήρα καθώς επηρεάζουν το μεγαλύτερο μέρος του ευρωπαϊκού πληθυσμού που κατοικεί σε πόλεις. Συνεπώς, ο έλεγχος των αστικών παρεμβάσεων βρίσκεται στα χέρια των κρατών – μελών και η Ένωση συνεπικουρεί με τις δράσεις της για την αντιμετώπιση των αστικών απειλών. Μπορεί λοιπόν να αναφερθεί ότι η αστική προσέγγιση είχε χαρακτηριστικά «άτυπης» πολιτικής της ΕΕ.

Αστικά Πιλοτικά Προγράμματα.

Η ανάγκη επίλυσης των αστικών προβλημάτων οδήγησε στην πρώτη πιλοτική εφαρμογή προγραμμάτων αστικής ανάπτυξης. Τα Αστικά πιλοτικά προγράμματα εντάσσονται στο πλαίσιο του άρθρου 10⁵ του ΕΤΠΑ και παρουσίαζαν καινοτόμους τρόπους αντιμετώπισης της αστικής υποβάθμισης και βελτίωσης του επιπέδου διαβίωσης στις πόλεις. Η εφαρμογή τους ξεκίνησε το 1989 και επεδίωξαν μια ολοκληρωμένη προσέγγιση αστικής ανάπτυξης λαμβάνοντας υπόψη οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους, καθώς επίσης δόθηκε έμφαση στη συμμετοχή των τοπικών αρχών στις διαδικασίες μελέτης και υλοποίησης των έργων (Καμχής, 2007, σελ.154). Τα Αστικά πιλοτικά προγράμματα κατέδειξαν τη σημασία εφαρμογής αστικών παρεμβάσεων σε υπερεθνικό επίπεδο και η εμπειρία από την

⁴ Βλέπε : http://europa.eu/scadplus/constitution/subsidiarity_el.htm

⁵ Τα προγράμματα του άρθρου 10 Ειδικού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης επεδίωκαν τους εξής στόχους: • βελτίωση συνθηκών του αστικού περιβάλλοντος • διατήρηση των κτηρίων σε περιοχές σε κρίση • ολοκληρωμένο αστικό σχεδιασμό • διαχείριση κυκλοφορίας • ανάδειξη του πολιτισμού ως καταλυτικού στοιχείου στην αναζωογόνηση της πόλης • κοινωνικοοικονομική ένταξη των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων του πληθυσμού και • χρήση των νέων τεχνολογιών και της πληροφόρησης

εφαρμογή τους αποτέλεσε την αφετηρία για την ένταξη της αστικής διάστασης στις μελλοντικές πολιτικές συνοχής της Ένωσης.

Τα Αστικά πιλοτικά προγράμματα εφαρμόστηκαν στις δυο πρώτες περιόδους προγραμματισμού (1989-1993 και 1994-1999) σε δυο φάσεις. Αρχικά η πρώτη φάση ξεκίνησε το 1989 με ορίζοντα υλοποίησης μέχρι το 1993 (αν και ορισμένα σχέδια ολοκληρώθηκαν το 1996), ενώ η δεύτερη περίοδος εφαρμογής αφορούσε την διετία 1997-1999.

Πρώτη φάση (1989-1993/96)

Κατά την πρώτη φάση εφαρμογής, 33 πιλοτικά σχέδια εγκρίθηκαν στα κράτη- μέλη (πλην Λουξεμβούργου). «Τα σχέδια εστιάστηκαν σε τέσσερα θέματα (Ανδρικοπούλου κ.ά., 2007, σελ. 215):

- Οικονομική ανάπτυξη περιοχών που αντιμετωπίζουν κοινωνικά προβλήματα (Βρυξέλλες, Κοπεγχάγη, Λονδίνο, Μασσαλία)
- Περιβαλλοντικές δράσεις που συνδέονται με οικονομικούς σκοπούς (Αθήνα, Γιβραλτάρ, στη Μαδρίτη)
- Οικονομική αναζωογόνηση ιστορικών κέντρων (Βερολίνο, Γένοβα, Δουβλίνο, Θεσσαλονίκη)
- Αξιοποίηση των τεχνολογικών πλεονεκτημάτων των αστικών περιοχών (Βενετία, Τουλούζη, κ.ά.)».

Στόχος της εφαρμογής των συγκεκριμένων προγραμμάτων ήταν η συνολική αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αρνητικών ⁶επιδράσεων στη διαδικασία της αστικής ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού χώρου. Ο συνολικός προϋπολογισμός για την πρώτη φάση εφαρμογής των αστικών πιλοτικών προγραμμάτων ανήλθε σε 204 εκατ.ecu ενώ η συμμετοχή του ΕΤΠΑ ήταν περίπου 101 εκατ.ecu⁷.

Το 1991 προτάθηκε ενόψει της συνθήκης του Μάαστριχτ, τον επόμενο χρόνο, η αρμοδιότητα άσκησης αστικής πολιτικής να περάσει στα χέρια της Ένωσης, κάτι το

⁶ Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/urban/upp/src/frame1.htm

⁷ Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/urban/upp/src/phase_i.htm

οποίο απορρίφθηκε από τα κράτη-μέλη (Παπαδάκη,2008), επικαλούμενα την αρχή της επικουρικότητας.

Δεύτερη φάση (1997-1999)

Η αξιολόγηση της πρώτης φάσης των πιλοτικών προγραμμάτων κρίθηκε ικανοποιητική και έτσι αποφασίστηκε η συνέχιση της δράσης. Στοχευμένες δράσεις αφορούσαν (CEC, 1997b, σελ. 10-11):

- *«Βελτίωση του αστικού σχεδιασμού των γειτονιών στην περιφέρεια των μεσαίων και μεγάλων πόλεων με άναρχη ανάπτυξη.*
- *Αξιοποίηση των πολιτιστικών, γεωγραφικών, ιστορικών και άλλων πλεονεκτημάτων σε μεσαίου μεγέθους πόλεις.*
- *Αναζωογόνηση ιστορικών κέντρων ή περιοχών σε υστέρηση και ανάπτυξη νέων ή υπαρχουσών οικονομικών δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με δράσεις κατάρτισης, αποκατάστασης, περιβάλλοντος ή ασφάλειας.*
- *Αντιμετώπιση της λειτουργικής απαξίωσης σε αστικές ζώνες με εισαγωγή νέων χρήσεων και βελτίωση εξυπηρετήσεων σε υποβαθμισμένες περιοχές.*
- *Προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ενσωμάτωσης των μειονεκτικών ομάδων και μέτρα ίσων ευκαιριών μέσω της εγκαθίδρυσης εταιρικών σχέσεων και της συμμετοχής των πολιτών.*
- *Βελτίωση του περιβάλλοντος μέσω δημιουργίας νέων χώρων πρασίνου, ολοκληρωμένης επεξεργασίας αποβλήτων και ανακύκλωσης, μείωσης της κατανάλωσης ενέργειας.*
- *Ολοκληρωμένη διαχείριση του δικτύου μεταφορών και στάθμευσης και ανάπτυξη των στρατηγικών αύξησης της προσβασιμότητας σε αγορές εργασίας απομονωμένων και οικονομικά μειονεκτικών γειτονιών.*
- *Χρήση της πληροφορικής τεχνολογίας για τη βελτιωμένη λειτουργία και οικονομική ανάπτυξη των πόλεων.*
- *Αντιμετώπιση θεσμικών και νομικών προβλημάτων για την πραγματοποίηση καινοτόμων σχημάτων».*

Αν και κατατέθηκε πληθώρα προτάσεων (503 το σύνολο) έγινε τελική επιλογή 26 νέων⁸ σχεδίων που χαρακτηρίζονται από την προσπάθεια παρεμβάσης σε οικονομικά, κοινωνικά (ευκαιρίες απασχόλησης, κατάρτιση) και περιβαλλοντικά προβλήματα των πόλεων, καθώς επίσης και από την έμφαση που δίνεται στην ενεργή συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Όσον αφορά τον προϋπολογισμό της δεύτερης φάσης, απαιτήθηκαν 162 εκατ.ecu, ενώ η συνεισφορά του ΕΤΠΑ (άρθρο 10) ήταν 64 εκατ.ecu (το 39% της συνολικής χρηματοδότησης).

Κοινοτική πρωτοβουλία URBAN

URBAN I (1994-1999)

Κατά τη δεύτερη περίοδο προγραμματισμού και με την ταυτόχρονη εφαρμογή της δεύτερης φάσης των αστικών πιλοτικών προγραμμάτων, η δράση της Ένωσης σε αστικά ζητήματα διευρύνεται με την εφαρμογή της κοινοτικής πρωτοβουλίας URBAN που αποτέλεσε την μετεξέλιξη των αστικών πιλοτικών προγραμμάτων (Καμχής, 2007, σελ.155). *«Στόχος της Urban είναι να συμβάλει στην αναζήτηση λύσεων για το πολύ σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα που αποτελεί η κρίση πολυάριθμων αστικών συνοικιών, υποστηρίζοντας ενέργειες κοινωνικής και οικονομικής εξυγίανσης, ανανέωσης των υποδομών και των εξοπλισμών, βελτίωσης του περιβάλλοντος»* (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1994, σελ. 31).

Η URBAN αντιμετωπίζει τα αστικά μειονεκτήματα με ολοκληρωμένη προσέγγιση, στοχεύει στην οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση των αστικών γειτονιών, καθώς και στην κινητοποίηση της τοπικής κοινωνίας στη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος.

Σύμφωνα με τις επιταγές της Επιτροπής, επιλέξιμες περιοχές θα ήταν αστικές συνοικίες που άνηκαν στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες (Στόχος 1), με πληθυσμό άνω των 100000 κατοίκων και πλήττονταν από προβλήματα όπως υψηλό επίπεδο ανεργίας, υποβαθμισμένο περιβάλλον, έλλειψη υποδομών και στέγασης και έλλειμμα κοινωνικών παροχών και παγίου εξοπλισμού.

⁸ Βλέπε: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/urban/upp/src/phase_ii.htm

Αναλυτικότερα, τα επιλέξιμα μέτρα περιελάμβαναν (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 1994, σελ. 31):

- «υποστήριξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων (ενισχύσεις και υπηρεσίες στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, δημιουργία εργαστηρίων, επιχειρησιακά κέντρα, γραφεία συμβούλων, κ.ά.),
- δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο (κατάρτιση για ειδικές ανάγκες μειονοτήτων, κινητές ομάδες παροχής συμβούλων, προγράμματα για ανέργους, κ.ά.),
- παροχές στους τομείς κοινωνικής πρόνοιας, υγείας και ασφάλειας (παιδικοί σταθμοί, κέντρα αποτοξίνωσης, πρόληψη της εγκληματικότητας, κ.ά.), και
- υποδομές και περιβάλλον σε σχέση με τα προηγούμενα μέτρα (αποκατάσταση κτιρίων, δημόσιων και εγκαταλειμμένων χώρων, πρόσβαση σε υπηρεσίες τηλεματικής, κ.ά.).»

Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN I εφαρμόστηκε σε 118 αστικές περιοχές και συνολικά αφορούσε 3,8 εκατ. ευρωπαϊκού πληθυσμού. Αρχικά εγκρίθηκαν 85 αστικά σχέδια ενώ το 1996, με ένα δεύτερο «κύμα», εντάχθηκαν άλλες 33 περιοχές. Η όλη πρωτοβουλία χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)⁹, καθώς και από εθνικούς και περιφερειακούς πόρους, έχοντας συνολικό ύψος περίπου 892εκατ.εcu. Το ΕΤΠΑ συνέβαλλε με αποδέσμευση 750 εκατ.εcu (82% της συμμετοχής) ενώ η συμμετοχή του ΕΚΤ ανήλθε σε περίπου 148 εκατ.εcu (18% της συμμετοχής). Τα αποτελέσματα της URBAN I ήταν ενθαρρυντικά καθώς έγινε προσπάθεια μείωσης της ανεργίας, αποτελεσματικότερης χρήσης των πόρων, στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ανάπτυξης των δεξιοτήτων του τοπικού πληθυσμού και δημιουργίας των απαραίτητων υποδομών. Μέτρο αποτελεσματικότητας της πρωτοβουλίας ήταν ο βαθμός επίτευξης των κοινοτικών και εθνικών στόχων και η συντριπτική πλειοψηφία των σχεδίων (97%) κρίθηκαν ως επιτυχημένα (GHK,2003, σελ.29).

⁹ Προϋπολογισμός: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/urban/initiative/src/frame1.htm

Άλλες αστικές πρωτοβουλίες πριν το 2000.

Πριν αναφερθούμε στις αστικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 2000 δεν θα πρέπει να λησμονηθούν περαιτέρω ενέργειες που δείχνουν το έντονο ενδιαφέρον για την προσθήκη της αστικής διάστασης στις παρεμβάσεις της Ένωσης. Η παγκοσμιοποίηση, η διεύρυνση της Ένωσης καθώς επίσης και η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έθεσαν νέες προτεραιότητες για την άσκηση αστικής πολιτικής.

Το 1992 με την ανακοίνωση «Ευρώπη 2000: Προοπτικές ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου» επιχειρείται ο καθορισμός ενός κοινού πλαισίου εφαρμογής περιφερειακής και αστικής πολιτικής (Newman and Thornley, 1996, σελ.18). Το 1994 στο κείμενο: «Ευρώπη 2000+: Έκθεση σχετικά με τη συνεργασία για την ανάπτυξη ευρωπαϊκού εδάφους» αναφέρονται η συνεχιζόμενη τάση αστικοποίησης καθώς και τα προβλήματα της ρύπανσης, της έλλειψης υποδομών, του προβληματικού επιπέδου διαβίωσης στις πόλεις και του κοινωνικού αποκλεισμού που απαιτούν λύσεις.¹⁰ Επίσης, τονίστηκε η ανάγκη εφαρμογής χωροταξικής πολιτικής σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Με την Αστική Ατζέντα το 1997, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκινά την συζήτηση για την περαιτέρω ενίσχυση της αστικής πολιτικής στην Ευρώπη. Η Αστική Ατζέντα αποτελεί μια ευρύτερη προσέγγιση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης που επιχειρεί να προωθήσει μια συνολική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πόλεις (Ανδρικοπούλου κ.α., 2007, σελ. 200).

Το 1998 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωση με τίτλο «Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Πλαίσιο Δράσης». Το συγκεκριμένο Πλαίσιο Δράσης αποβλέπει στην «οικονομική ευημερία και απασχόληση, την κοινωνική ένταξη, την προστασία του περιβάλλοντος και την εφαρμογή συμμετοχικών διαδικασιών» σε αστικό περιβάλλον (Ανδρικοπούλου κ.α. 2007, σελ. 203,205).

¹⁰ Βλέπε: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-94-752_el.htm

URBAN II (2000-2006)

Η επιτυχημένη εφαρμογή της κοινοτικής πρωτοβουλίας Urban, οδήγησε στην απόφαση για συνέχισή της και στην τρίτη περίοδο προγραμματισμού με στόχο την μείωση των ανισοτήτων σε υποβαθμισμένες αστικές περιοχές. Προωθήθηκαν ενέργειες χωρικού σχεδιασμού με κοινωνικά, περιβαλλοντικά και οικονομικά κριτήρια (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000, σελ. 2), ενώ αξιοποιήθηκε η εμπειρία και η τεχνογνωσία από την εφαρμογή των προηγούμενων αστικών πολιτικών. Οι στόχοι της νέας Κοινοτικής πρωτοβουλίας ήταν:

- *«η προώθηση της διαμόρφωσης και εφαρμογής καινοτόμων στρατηγικών για τη βιώσιμη οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση των μικρού και μεσαίου μεγέθους πόλεων ή μειονεκτικών περιοχών σε μεγαλύτερες πόλεις, και*
- *η ενίσχυση και ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών σε σχέση με τη βιώσιμη αστική αναζωογόνηση και αστική ανάπτυξη στην Κοινότητα»* (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2000, σελ. 4).

Οι επιλέξιμες περιοχές θα έπρεπε να είχαν πληθυσμό τουλάχιστον 20.000 κατοίκους ενώ σε επαρκώς δικαιολογημένες προτάσεις το ελάχιστο όριο μπορούσε να ανέλθει σε 10.000 κατοίκους. Τα κριτήρια τελικής επιλογής των πόλεων αφορούσαν υψηλά επίπεδα μακροχρόνιας ανεργίας, περιβαλλοντική υποβάθμιση, χαμηλή οικονομική δραστηριότητα, προβλήματα στην εκπαίδευση κ.α.. Η οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση των υστερούμενων περιοχών πραγματοποιήθηκε με καινοτόμες ενέργειες που προωθούσαν¹¹ την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, την εξασφάλιση νέων θέσεων εργασίας, την μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού σε θέματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, την ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον συστημάτων μεταφορών, την ενθάρρυνση χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς επίσης και τη χρήση σύγχρονων πληροφοριακών καινοτομιών.

Η δράση URBAN II χρηματοδοτήθηκε αποκλειστικά και μόνο από ένα διαρθρωτικό ταμείο το ΕΤΠΑ και υλοποιήθηκαν 70 προγράμματα σε όλη την Ε.Ε., που αφορούσαν 2,3 εκατ. κατοίκους. Η συνεισφορά του Ε.Τ.Π.Α. ανήλθε σε 728 εκατ. euro, ενώ η συνολική δαπάνη της πρωτοβουλίας (μαζί με τους εθνικούς πόρους)

¹¹ Πληροφορίες στο: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/towns_prog_en.htm

ξεπέρασε τα 1,5 δις.euro¹². Η αξιολόγηση του προγράμματος κατέδειξε την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων, καθώς η οικονομική και κοινωνική κατάσταση των επιλεγμένων περιοχών παρουσίασε βελτίωση, ενώ η καταγραφή αρνητικών φαινομένων (ανεργία, εγκληματικότητα, μόλυνση) παρουσίασε στασιμότητα με τάσεις βελτίωσης της συνολικής καταστάσεως.¹³

Η κοινοτική πρωτοβουλία URBAN II συνοδεύτηκε από δυο επιμέρους προγράμματα συγκέντρωσης αστικών πληροφοριών και εδαφικής συνεργασίας: τον Αστικό έλεγχο και το πρόγραμμα δικτύωσης URBACT.

Αστικός έλεγχος (Urban Audit)

Το πρόγραμμα του αστικού ελέγχου επεδίωκε την άντληση πληροφοριών από αστικά ευρωπαϊκά κέντρα για περαιτέρω εξέταση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συνθηκών που επικρατούν σε αστικά περιβάλλοντα. Μέσω του συστήματος αυτού, συγκεντρώνονται δεδομένα τουλάχιστον 300 μεταβλητών που περιγράφουν την ποιότητα ζωής σε 300 Ευρωπαϊκές πόλεις¹⁴. Τα πλεονεκτήματα της δράσης Urban Audit εντοπίζονται στη δυνατότητα εφαρμογής στοχευμένων αστικών παρεμβάσεων, στη παροχή ολοκληρωμένης εικόνας για τις συνθήκες διαβίωσης στις πόλεις, στην ανταλλαγή δεδομένων και εμπειριών μεταξύ των πόλεων με σκοπό τη συνεχή βελτίωση μελλοντικών αστικών παρεμβάσεων, καθώς επίσης και στη σύγκριση των επιδόσεων των πόλεων της Ευρώπης.

URBACT

Η πρωτοβουλία ξεκίνησε το 2002 ως δράση ανταλλαγής πληροφοριών για αστικά ζητήματα μεταξύ πόλεων που είχαν ενταχθεί στα προηγούμενα προγράμματα (Αστικά Πιλοτικά και Urban I), προωθώντας τις επιτυχημένες πολιτικές αλλά και μελετώντας πολιτικές που δεν έφεραν τα επιθυμητά αποτελέσματα με σκοπό τη μελλοντική

¹² Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/budget_en.htm

¹³ Βλέπε:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2006/urbanii/executive_summary_en.pdf σελ 4-5

¹⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/themes/urban/audit/index_el.htm

βελτίωση τους.¹⁵ Το URBACT διευκολύνει τις πόλεις να συνεργάζονται και να αναπτύσσουν ολοκληρωμένες λύσεις σχετικά με τις τοπικές τους προκλήσεις. Στα δίκτυα του URBACT οι πόλεις μοιράζονται τις εμπειρίες τους, μαθαίνουν η μία από την άλλη, αποκομίζουν γνώσεις και μεταφέρουν ορθές πρακτικές για την ενίσχυση της αστικής τους πολιτικής.¹⁶ Η διακρατική συνεργασία, η διάχυση των εμπειριών καθώς και η συμμετοχή τοπικών φορέων, μέσω της δικτύωσης μεταξύ των πόλεων, είναι τα χαρακτηριστικά της επιτυχημένης παρέμβασης URBACT.

Οι ευρωπαϊκές διασκέψεις για τις Βιώσιμες πόλεις.

Πέραν της εφαρμογής αστικών προγραμμάτων, οι ευρωπαϊκές διασκέψεις που έλαβαν χώρα από το 1994 έως το 2007 ανέδειξαν το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την επίλυση των αστικών ζητημάτων.

Το 1994 έγινε στο Aalborg της Δανίας η πρώτη διάσκεψη για τις Βιώσιμες Πόλεις, με συμμετέχοντες εκπροσώπους τοπικών αρχών και υιοθετήθηκε ο Χάρτης του Aalborg (Aalborg Charter 1994). Εστιάζεται στο ρόλο των ευρωπαϊκών πόλεων, στις αρχές της αστικής βιωσιμότητας, στην κοινωνική ισότητα, στις αστικές μετακινήσεις, στη συμμετοχή των κατοίκων, στις δράσεις της τοπικής αυτοδιοίκησης και σε ζητήματα περιβαλλοντικής υφής.¹⁷

Η δεύτερη διάσκεψη έγινε στη Λισαβόνα το 1996 όπου καταρτίστηκε το Σχέδιο Δράσης της Λισαβόνας το οποίο μετέφραζε τις αρχές του Χάρτη του Aalborg σε συγκεκριμένα βήματα υλοποίησης. Συγκεκριμένα, προέβλεπε «την προώθηση της ενημέρωσης και της εκπαίδευσης σε θέματα βιωσιμότητας, καθώς και την οικοδόμηση συνεργασιών και συμμαχιών για βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων» (Ανδρικοπούλου κ.ά., 2007, σελ78).

Η Τρίτη διάσκεψη πραγματοποιήθηκε στο Αννόβερο το 2000, με ισχυρή παρουσία παραγόντων Τοπικής Αυτοδιοίκησης (250 Δήμαρχοι από 36 χώρες), όπου αποδέχτηκαν τον ενεργό ρόλο τους στην τοπική βιώσιμη ανάπτυξη. Εγκρίθηκε η Έκκληση του Αννόβερο που δέσμευε την Επιτροπή σε δράσεις συνεργασίας με την Τοπική Αυτοδιοίκηση για την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

¹⁵ http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/urban2/urbact_en.htm

¹⁶ http://urbact.eu/sites/default/files/towards_urbact_iii_flyer-greek.pdf

¹⁷ http://www.sustainablecities.eu/fileadmin/content/JOIN/Aalborg_Charter_english_1_.pdf

Το 2004, μια δεκαετία μετά την πρώτη διάσκεψη στο Aalborg, πραγματοποιήθηκε στην ίδια πόλη η τέταρτη διάσκεψη όπου διατυπώθηκε η διακήρυξη: «Aalborg+10 Ένα μέλλον που εμπνέει», στην οποία οι τοπικές αρχές αναφέρουν τον προβληματισμό τους για τις σοβαρές αστικές προκλήσεις του μέλλοντος, όπως την παγκοσμιοποίηση και την τεχνολογική εξέλιξη και εκφράζουν το όραμά τους για τις βιώσιμες και δημιουργικές πόλεις με άξονες προτεραιότητας την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.¹⁸

Η πέμπτη διάσκεψη με θέμα «Διαδίδοντας τις Δεσμεύσεις στους Δρόμους» έγινε στη Σεβίλλη το 2007 και ασχολήθηκε με θέματα όπως η συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στις διαδικασίες αστικών παρεμβάσεων, αλλά και η διάχυση των αποτελεσμάτων της αστικής πολιτικής στο ευρύ κοινό.

Περίοδος 2007-2013

Κατά την τέταρτη προγραμματική περίοδο η βιωσιμότητα των πόλεων, η οικονομική-κοινωνική ανάπτυξη και η βελτίωση της συνοχής αποτελούν πρώτιστο μέλημα. Η Ένωση καλείται να αντιμετωπίσει εξωγενείς προκλήσεις όπως η παγκοσμιοποίηση, οι δημογραφικές μεταβολές, η ενεργειακή αστάθεια και η κλιματική αλλαγή. Η διεύρυνση των κρατών-μελών από 15 σε 27, το 2007 δοκίμασε τις προοπτικές της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη αποτελεί βασικό στόχο για τα προγράμματα της περιόδου 2007-2013. Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη ορίζεται ως «η συμβολή των πόλεων και των αστικών συγκροτημάτων ή περιοχών στην ανάπτυξη, την καινοτομία και την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.» (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, «Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την αστική διάσταση στο πλαίσιο της διεύρυνσης», Στρασβούργο, 2004)

Οι τρεις κύριοι στόχοι που επιλέχθηκαν για την περίοδο 2007-2013 είναι οι ακόλουθοι (Παπαδάκη 2010,σελ 353):

1. Σύγκλιση (σύγκλιση οικονομικών μεγεθών των κρατών-μελών ,αύξηση απασχόλησης και οικονομική ανάπτυξη),

¹⁸ http://www.sustainablecities.eu/fileadmin/content/JOIN/finaldraftaalborgcommitments_01.pdf

2. Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση (αύξηση ανταγωνιστικότητας και ελκυστικότητας των περιφερειών),
3. Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία (ενίσχυση διαπεριφερειακών συνεργασιών με στόχο την εδαφική ανάπτυξη).

Η προετοιμασία για την ένταξη της αστικής διάστασης στο πρόγραμμα της τέταρτης περιόδου ξεκίνησε με το διάλογο μεταξύ ομάδων και δικτύων πόλεων (βλ. Cities for Cohesion και Eurocities) με την Επιτροπή, κάτι που είχε σαν αποτέλεσμα τον χαρακτηρισμό των πόλεων ως «κινητήρες ανάπτυξης», λόγω της συνεισφοράς τους στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας¹⁹ και της ικανότητας τους να συμβάλλουν στην ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών κοντά ή εντός των πόλεων (Ανδρικοπούλου κ.ά., 2007, σελ. 225).

Η Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο: «Πολιτική της Συνοχής για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης: Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας, 2007 – 2013» για τη συνοχή των περιφερειών το 2005, προβάλλει τις κατευθύνσεις της περιφερειακής πολιτικής της Ένωσης για τη νέα περίοδο με έμφαση στη γνώση, την καινοτομία, το ανθρώπινο δυναμικό, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και τις νέες πληροφοριακές τεχνολογίες. Οι στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν επιτάσσουν (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006):

- να γίνει η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση,
- να βελτιωθούν οι γνώσεις και η καινοτομία με στόχο την ανάπτυξη,
- να εξασφαλιστούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας.

Λαμβάνοντας υπόψη το ρόλο των αστικών περιοχών στην περιφερειακή ανάπτυξη και με δεδομένο ότι το 80% του ευρωπαϊκού πληθυσμού κατοικεί σε αστικό περιβάλλον, οι συγκεκριμένες πολιτικές και κατευθύνσεις αποκτούν ταυτόχρονα αστικό χαρακτήρα.

Τα προγράμματα που επικεντρώθηκαν στις αστικές περιοχές, έλαβαν μορφή (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2006, σελ. 30-31):

- «Δράσεων για την προώθηση των πόλεων ως κινητήρων της περιφερειακής ανάπτυξης, οι οποίες αποσκοπούσαν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

¹⁹ Συνθήκη Λισαβόνας: http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_el.pdf

- Δράσεων για την προώθηση της συνοχής στο εσωτερικό των αστικών περιοχών, οι οποίες αποσκοπούσαν στη βελτίωση της κατάστασης των περιοχών σε κρίση.
- Δράσεων για την προώθηση μιας πιο ισόρροπης, πολυκεντρικής ανάπτυξης με την ανάπτυξη του αστικού δικτύου και του εθνικού και του κοινοτικού επιπέδου.»

Με την Ανακοίνωση: «Πολιτική Συνοχής και πόλεις: η συμβολή των πόλεων και των πολεοδομικών συγκροτημάτων στην ανάπτυξη και την απασχόληση στις περιφέρειες», το 2006 όπου τίθενται οι κατευθυντήριες γραμμές για την περίοδο 2007-2013, η Επιτροπή αναγνωρίζει τον καθοριστικό ρόλο της συμβολής των πόλεων στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των περιφερειών. Προτείνονται δράσεις πάνω στους τομείς:

- 1) ενίσχυσης της ελκυστικότητας των πόλεων (προσβασιμότητα και κινητικότητα, πρόσβαση σε υπηρεσίες, πολιτισμός),
- 2) υποστήριξης της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της οικονομίας της γνώσης (ιδίως σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καινοτομία),
- 3) δημιουργίας περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας,
- 4) αντιμετώπισης των διαφορών μέσα στην πόλη (κοινωνική ένταξη, ίσες ευκαιρίες και ασφάλεια των πολιτών),
- 5) καλύτερης διακυβέρνησης (ολοκληρωμένη προσέγγιση για βιώσιμη ανάπτυξη, συμμετοχή των πολιτών, δίκτυα και ανταλλαγή εμπειριών),
- 6) χρηματοδότησης της αστικής ανανέωσης.

Η ενσωμάτωση της αστικής διάστασης στην πολιτική Συνοχής 2007-2013

Για την περίοδο 2007-2013 η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήταν η κατάργηση όλων των κοινοτικών πρωτοβουλιών, φυσικά και της URBAN, και η πλήρης ενσωμάτωση της αστικής πολιτικής στα νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα, τα οποία θα περιείχαν δράσεις για τις αστικές πολιτικές (Πρέζα, 2012). Επιπρόσθετα, προωθείται η θέση ότι οι αστικές δράσεις πρέπει να προγραμματίζονται και να υλοποιούνται σε αποκεντρωμένο επίπεδο και να μεταβιβάζονται αρμοδιότητες στις τοπικές αρχές των αστικών κέντρων.

Η εμπειρία που αποκτήθηκε από τη πρωτοβουλία URBAN αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία υλοποιείται η ενσωμάτωση της αστικής διάστασης στα Προγράμματα της νέας περιόδου. Τα κύρια χαρακτηριστικά του προγράμματος θα πρέπει να διατηρηθούν την περίοδο 2007-2013, κάτι το οποίο προτάθηκε στο Συνέδριο: «Το μέλλον URBAN» που έλαβε χώρα το 2005 στη Γερμανία. Η δήλωση της Επιτροπής (The Acquis URBAN, 2005, σελ.4-7) αναδεικνύει τη σπουδαιότητα του «κεκτημένου URBAN» για τις επερχόμενες αστικές παρεμβάσεις της ΕΕ και παρουσιάζει τις βασικές αρχές που επικεντρώνονται: στην ολοκληρωμένη αστική προσέγγιση, την υιοθέτηση νέων τρόπων αστικής διακυβέρνησης με σκοπό την αποτελεσματικότερη διαχείριση αστικών ζητημάτων, την αποσαφήνιση των κριτηρίων (κοινωνικά-οικονομικά) επιλεξιμότητας των περιοχών καθώς επίσης και την ενίσχυση της δικτύωσης και ανταλλαγής πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των πόλεων (URBACT II).

Ο Χάρτης της Λειψίας για τις βιώσιμες πόλεις

Τον Μάιο του 2007 πραγματοποιήθηκε άτυπη σύνοδος υπουργών χωροταξίας και αστικής ανάπτυξης στη πόλη της Λειψίας, όπου παρουσιάστηκε ο «Χάρτης της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις». Το έγγραφο αυτό, μαζί με την Εδαφική Ατζέντα της Ε.Ε., ήταν το αποτέλεσμα του μακρού διαλόγου όσον αφορά το μέλλον της αστικής ανάπτυξης για τις επερχόμενες περιόδους προγραμματισμού, στον οποίον συμμετείχαν τα κράτη- μέλη καθώς επίσης και φορείς άσκησης αστικής πολιτικής. Με τον Χάρτη της Λειψίας οι αρμόδιοι υπουργοί δεσμεύονται ²⁰ να ξεκινήσουν άμεσο διάλογο με τις χώρες τους για την ενσωμάτωση των αρχών και στρατηγικών του Χάρτη στις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αναπτυξιακές πολιτικές, να προωθήσουν εργαλεία ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης και νέες μορφές αστικής διακυβέρνησης καθώς επίσης και να προάγουν την εγκαθίδρυση μιας ισόρροπης εδαφικής οργάνωσης, βασισμένης σε πολυκεντρική δομή.

²⁰ Πληροφορίες :

http://www.bmub.bund.de/fileadmin/Daten_BMU/Download_PDF/Nationale_Stadtentwicklung/leipzig_charta_en_bf.pdf

Ο Χάρτης (Leipzig Charter 2007) θέτει δυο άξονες προτεραιότητας. Ο πρώτος άξονας αφορά στην ολοκληρωμένη πολιτική αστικής ανάπτυξης με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών πόλεων. Σε αυτό το πλαίσιο προωθούνται ενέργειες όπως η δημιουργία υψηλής ποιότητας δημοσίων χώρων, ο εκσυγχρονισμός των δικτύων υποδομών, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και οι δράσεις για ενίσχυση της καινοτομίας και της εκπαίδευσης. Ο δεύτερος άξονας προτεραιότητας που συμφωνήθηκε, αφορά στην ιδιαίτερη έμφαση που πρέπει να δοθεί σε υποβαθμισμένες γειτονιές των πόλεων που αντιμετωπίζουν προβλήματα όπως ανεργία, εγκληματικότητα, κοινωνικό αποκλεισμό και περιβαλλοντική υποβάθμιση. Για την αντιμετώπιση των προαναφερθέντων προβλημάτων απαιτούνται δράσεις αναβάθμισης του περιβάλλοντος, ενδυνάμωσης της τοπικής οικονομίας και αγοράς εργασίας, ενίσχυσης ενεργητικών πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης για νέους και παιδιά και προώθησης αποτελεσματικών και με λογική τιμή αστικών μεταφορών. Επιπρόσθετα ο Χάρτης επισημαίνει τους τρόπους χρηματοδότησης και την ανάγκη για ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων, με σκοπό την ορθότερη εφαρμογή των αστικών παρεμβάσεων.

Δήλωση Τολέδο

Στο πλαίσιο της ανεπίσημης Υπουργικής Συνόδου, στο Τολέδο της Ισπανίας το 2010, για την αστική ανάπτυξη παρουσιάστηκαν θέσεις για το θέμα της «ολοκληρωμένης αστικής αναγέννησης». Η συνάντηση κατέδειξε ότι η παγκοσμιοποίηση, η οικονομική και κοινωνική κρίση, η κλιματική αλλαγή και οι μεταναστευτικές ροές έχουν σοβαρό αντίκτυπο στην Ευρωπαϊκή οικονομία καθώς επίσης και στην ποιότητα ζωής των πολιτών. Όλες οι παραπάνω προκλήσεις απαιτούν «να χαραχθεί μια σταθερή πορεία από τις πόλεις σύμφωνα με τις αρχές της ολοκληρωμένης, έξυπνης, βιώσιμης, συνεκτικής, χωρίς αποκλεισμούς αστικής ανάπτυξης, που αποτελεί τον μοναδικό τρόπο επίτευξης καλύτερης οικονομικής ανταγωνιστικότητας, οικολογικής αποτελεσματικότητας, κοινωνικής συνοχής και πολιτικής προόδου στις ευρωπαϊκές πόλεις, και διασφάλισης της ποιότητας ζωής των πολιτών και της ευημερίας στο παρόν και στο μέλλον» (Toledo Declaration, 2010, σελ.1).

Οι αρμόδιοι υπουργοί δεσμεύτηκαν για συνεργασία σε θέματα αστικής πολιτικής και συνεχούς υποστήριξης σε δράσεις;²¹

- ενίσχυσης της αστικής διάστασης της πολιτική συνοχής,
- προώθησης ερευνών-συγκριτικών μελετών και στατιστικών στοιχείων, ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών και διάδοσης των γνώσεων σχετικά με τα αστικά ζητήματα,
- προώθησης της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης με ολοκληρωμένες προσεγγίσεις ενίσχυσης και ανάπτυξης των μέσων για την εφαρμογή του Χάρτη της Λειψίας σε όλα τα επίπεδα,
- συστηματικής μελέτης των μελλοντικών προκλήσεων που θα αντιμετωπίσουν οι ευρωπαϊκές πόλεις.

Χρηματοδότηση και νέα χρηματοδοτικά μέσα περιόδου 2007-2013 σε θέματα αστικής ανάπτυξης

Με την ενσωμάτωση της αστικής πολιτικής στα Επιχειρησιακά Προγράμματα, δίνεται η δυνατότητα σε όλες τις αστικές περιοχές να επωφεληθούν από τις δράσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων που αποσκοπούν σε ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη (CEC, 2013, σελ. 7).

Το Ε.Τ.Π.Α.,²² στο πλαίσιο του στόχου «Σύγκλιση», επικεντρώνει την παροχή βοήθειας στην υποστήριξη της ολοκληρωμένης και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, καθώς και στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας. Όσον αφορά τον στόχο «Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία», οι ενισχύσεις που χορηγεί το ΕΤΠΑ επικεντρώνονται σε τρεις τομείς:

- Ανάπτυξη διασυνοριακών οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων μέσω κοινών στρατηγικών για τη βιώσιμη εδαφική ανάπτυξη. Πρόκειται για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, της προστασίας και της διαχείρισης των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων και για την ανάπτυξη της συνεργασίας, των ικανοτήτων και της κοινής χρήσης υποδομών.

²¹ Διαθέσιμο: http://www.mdr.ro/userfiles/declaratie_Toledo_en.pdf

²² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=URISERV:g24234&from=EL>

- Καθιέρωση και ανάπτυξη διακρατικής συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης και της διμερούς συνεργασίας μεταξύ θαλάσσιων περιφερειών. Οι προτεραιότητες έχουν ως άξονα την καινοτομία, το περιβάλλον, τη βελτίωση της προσπελασιμότητας και τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη.
- Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της περιφερειακής πολιτικής. Στόχος είναι να δοθεί προώθηση στη δικτύωση και την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των αρχών περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης.

Οι παραπάνω δραστηριότητες του ΕΤΠΑ αφορούν το σύνολο των περιφερειών. Σύμφωνα με το άρθρο 8 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «Ευρωπαϊκός Κανονισμός 1080/2006 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης» για τη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη), το ΕΤΠΑ δύναται να στηρίζει την ανάπτυξη συμμετοχικών, ολοκληρωμένων και βιώσιμων στρατηγικών για την αντιμετώπιση της υψηλής συγκέντρωσης οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών προβλημάτων που θίγουν αστικές περιοχές. Οι στρατηγικές αυτές προάγουν τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη μέσω δραστηριοτήτων όπως: η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, η αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, η αναζωογόνηση υποβαθμισμένων βιομηχανικών εκτάσεων, η διατήρηση και η ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, η προαγωγή της επιχειρηματικότητας, της τοπικής απασχόλησης και της ανάπτυξης των τοπικών κοινοτήτων και η παροχή υπηρεσιών στον τοπικό αστικό πληθυσμό.

Πέραν του ΕΤΠΑ, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής (ΕΚΤ) που «συμβάλλει στις προτεραιότητες της Κοινότητας όσον αφορά την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής με την βελτίωση της απασχόλησης και των ευκαιριών εργασίας»²³ και εντάσσεται στα Διαρθρωτικά Ταμεία για την περίοδο 2007-2013, χρηματοδοτεί και προωθεί δράσεις που απευθύνονται στις πόλεις (άρθρο 3 ΕΚΤ 2007-2013). Στο πλαίσιο των στόχων «Σύγκλιση» και «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση», το ΕΚΤ υποστηρίζει τα κράτη μέλη σε δράσεις όπως:

α) αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών,

²³ https://www.ependyseis.gr/sub/espa/files/1081_06.pdf

- β) τόνωση της πρόσβασης στην απασχόληση και της διαρκούς ένταξης στην αγορά εργασίας των αιτούντων εργασία και των ανενεργών ατόμων- πρόληψη της ανεργίας,
- γ) ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης μειονεκτούντων ατόμων με σκοπό την ενσωμάτωσή τους στην απασχόληση και καταπολέμηση των διακρίσεων κάθε μορφής στην αγορά εργασίας,
- δ) ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω του σχεδιασμού και της εισαγωγής μεταρρυθμίσεων στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Οι παραπάνω δράσεις που στοχεύουν σε μείωση της ανεργίας, στην ενίσχυση του ρόλου των πόλεων, στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, στην προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και στην αύξηση των θέσεων εργασίας επηρεάζουν θετικά την οικονομική και κοινωνική δομή των πόλεων. Επιπρόσθετα, το ΕΚΤ χρηματοδοτεί δραστηριότητες υποδομών (διευρωπαϊκά δίκτυα), καθώς επίσης και ενέργειες προστασίας του περιβάλλοντος και ανάδειξης της Βιώσιμης Ανάπτυξης, ενέργειες που επηρεάζουν όπως είναι φανερό και τις αστικές περιοχές.²⁴

Πρωτοβουλία JESSICA

Το 2006 ξεκινάει ένα νέο πρόγραμμα που στοχεύει στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, η πρωτοβουλία Jessica (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas - Κοινή Ευρωπαϊκή Υποστήριξη για Βιώσιμες Επενδύσεις σε Αστικές Περιοχές) (Memorandum of Understanding, 2006, σελ 5).

Η JESSICA ²⁵ είναι μια νέα χρηματοδοτική πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία αναπτύχθηκε από κοινού με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Αναπτυξιακή Τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης (CEB) με τη συμμετοχή των Διαρθρωτικών Ταμείων. Στηρίζει τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και ανάπλαση μέσω μηχανισμών χρηματοοικονομικής τεχνικής. Η Jessica προωθεί τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, τις βιώσιμες επενδύσεις, την οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση στις αστικές περιοχές της Ευρώπης υποστηρίζοντας έργα στους ακόλουθους τομείς: αστικές υποδομές, χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς ή πολιτιστικού

²⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1300&from=EL>

²⁵ Πληροφορίες στο: http://ec.europa.eu/regional_policy/el/funding/special-support-instruments/jessica/#1

ενδιαφέροντος, αποκατάσταση υποβαθμισμένων βιομηχανικών
τοποθεσιών, δημιουργία νέων επιφανειών για εμπορική χρήση, πανεπιστημιακά
κτήρια, βελτιώσεις στην ενεργειακή αποδοτικότητα.

Η λειτουργία του JESSICA.

Οι χρηματοδοτήσεις από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) χορηγούνται στα Ταμεία Αστικής Ανάπτυξης (ΤΑΑ), τα οποία τις επενδύουν σε συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα ή άλλα έργα που περιλαμβάνονται σε ολοκληρωμένα σχέδια βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Οι επενδύσεις αυτές μπορούν να λάβουν τη μορφή εισφοράς κεφαλαίων, δανείων και/ή εγγυήσεων. Οι αποδόσεις των επενδύσεων επανεπενδύονται σε νέα έργα αστικής ανάπτυξης.

Τα επιλέξιμα έργα του προγράμματος JESSICA θα πρέπει πάντοτε να εντάσσονται σε «ολοκληρωμένα και βιώσιμα σχέδια αστικής ανάπτυξης».²⁶

Το πρόγραμμα RURBAN (2010) ²⁷ στοχεύει στην επίτευξη συνεργασίας μεταξύ των αστικών και αγροτικών περιοχών καθώς επίσης και στην προώθηση της εδαφικής πολυεπίπεδης διακυβέρνησης.

Περίπου 21,1 δις. ευρώ διατέθηκαν για την αστική ανάπτυξη την περίοδο 2007 έως 2013, δηλαδή 6,1 % του συνολικού προϋπολογισμού της πολιτικής της ΕΕ για τη Συνοχή.²⁸

Βασικά σημεία της περιόδου 2007-2013 για δράσεις αστικής ανάπτυξης

Το βασικό χαρακτηριστικό της περιόδου 2007-2013 είναι η κατάργηση των προηγούμενων αστικών πρωτοβουλιών και η ενσωμάτωση της αστικής διάστασης στα Επιχειρησιακά Προγράμματα. Το σύνολο των αστικών περιοχών θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως επιλέξιμες. Οι δράσεις θα έπρεπε να ενισχύουν τη βιώσιμη

²⁶ <http://www.jessicafund.gr/index.php/about-jessica/what-projects-are-eligible/>

²⁷ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/territorial-cohesion/urban-rural-linkages/

²⁸ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/working2008/work_el.pdf

αστική ανάπτυξη με σκοπό να αναδειχθεί ο ρόλος των πόλεων εντός του πλαισίου της πολιτικής συνοχής και να επιτευχθεί κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, η καταπολέμηση του φαινομένου της ανεργίας, η ανάπτυξη των υποδομών και η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν βασικούς τομείς της αστικής πολιτικής. Γενικά, αναφέρεται στα ΕΣΠΑ όλων των κρατών-μελών η σημασία και ο ρόλος των πόλεων στην ανάπτυξη ενώ τονίζεται ότι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι υποβαθμισμένες αστικές περιοχές αποτελούν απειλή για την κοινωνική συνοχή (Μητούλα, 2010).

Επιπλέον ενέργειες αφορούσαν την πολυκεντρικότητα (ισόρροπη πολυκεντρική ανάπτυξη αστικών περιοχών και όχι υπερσυγκέντρωση ανάπτυξης σε ένα κεντρικό αστικό πεδίο), την ενεργό συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων, την ενίσχυση της αστικής ελκυστικότητας, την δικτύωση μεταξύ των πόλεων (διασυνοριακή συνεργασία και ανταλλαγή αστικών πληροφοριών) και την άμβλυνση των ανισοτήτων στο εσωτερικό των πόλεων, ενέργειες που θα οδηγούσαν σε αστική βελτίωση ικανή να συμπαρασύρει σε τροχιά ανάπτυξης και τις περιοχές πέριξ των αστικών συγκεντρώσεων.

Ο ρόλος των πόλεων στη διαδικασία της ανάπτυξης τονίστηκε τόσο στο Χάρτη της Λειψίας όσο και στη Δήλωση του Τολέδο. Η χρηματοδότηση της αστικής ανάπτυξης πραγματοποιήθηκε από τα Διαρθρωτικά Ταμεία καθώς και από καινοτόμα χρηματοδοτικά μέσα όπως η πρωτοβουλία JESSICA.

Χαρακτηριστικό της συνεχούς ενδυνάμωσης του ενδιαφέροντος για τα αστικά ζητήματα αυτή την περίοδο, είναι η μετονομασία της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε «Περιφερειακής Πολιτικής και Αστικής Ανάπτυξης»²⁹ το 2012. Με αυτή την εξέλιξη, αναγνωρίζεται αφενός ο αναβαθμισμένος ρόλος των πόλεων στις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές ευρωπαϊκές εξελίξεις, αφετέρου δε αναδεικνύεται η ισχυροποίηση της αστικής διάστασης των περιφερειακών πολιτικών συνοχής της Ένωσης.

²⁹ http://ec.europa.eu/dgs/regional_policy/index_el.htm

Περίοδος 2014-2020, Αστική Διάσταση Πολιτικής Συνοχής και «Ευρώπη 2020»

Στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Την περίοδο που διανύουμε η Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη με σημαντικές προκλήσεις όπως η δημογραφική γήρανση, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, η παγκοσμιοποίηση, η ανεπάρκεια των πόρων καθώς επίσης και η κλιματική αλλαγή. Πέραν αυτών, η οικονομική κρίση που βιώνουν αρκετές χώρες (κυρίως η Ελλάδα) και το χάσμα μεταξύ του ανεπτυγμένου Ευρωπαϊκού Βορρά και του Ευρωπαϊκού Νότου που υπολείπεται σε κοινωνικές αλλά και οικονομικές επιδόσεις δοκιμάζουν το όραμα της ισόρροπης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης.

Η Ένωση λοιπόν καλείται, σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, να θέσει στόχους και προτεραιότητες που θα της επιτρέψουν να συνεχίσει απρόσκοπτα την αναπτυξιακή της πορεία. Η πορεία που θα ακολουθήσει η Ευρώπη για την περίοδο μέχρι το 2020 παρουσιάστηκε τον Μάρτιο του 2010 όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέταξε το κείμενο «Στρατηγική Ευρώπη 2020 για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη», κείμενο που αποτελεί συνέχεια της Στρατηγικής της Λισαβόνας.

Η αναπτυξιακή στρατηγική «Ευρώπη 2020» σύμφωνα με το κείμενο (ΕΕ Στρατηγική «Ευρώπη 2020») προβάλλει τρεις βασικές κατευθύνσεις:

- *«Έξυπνη ανάπτυξη: ανάπτυξη μιας οικονομίας βασιζόμενης στη γνώση και την καινοτομία.*
- *Διατηρήσιμη ανάπτυξη: προώθηση μιας πιο αποδοτικής στη χρήση πόρων, πιο πράσινης και πιο ανταγωνιστικής οικονομίας.*
- *Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς: μια οικονομία με υψηλή απασχόληση που θα επιτυγχάνει κοινωνική και εδαφική συνοχή».*

Έχουν τεθεί πέντε πρωταρχικοί μετρήσιμοι στόχοι, η επίτευξη των οποίων θα οδηγήσει σε κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική άνθηση.³⁰

1. Απασχόληση.

³⁰ Βλέπε: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_el.htm

Απασχόληση του 75% της ηλικιακής κατηγορίας 20-64 ετών.

2. Έρευνα και Ανάπτυξη.

Το 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται στην Έρευνα και την Ανάπτυξη.

3. Κλιματική αλλαγή και ενεργειακή βιωσιμότητα.

Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% (ή και 30%, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν) σε σχέση με το 1990, εξασφάλιση του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης.

4. Εκπαίδευση.

Μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω από 10% και ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών τουλάχιστον για το 40% της ηλικιακής κατηγορίας 30-34 ετών.

5. Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Μείωση τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Θα πρέπει εδώ να τονιστεί ότι οι στόχοι αυτοί είναι αλληλένδετοι και αλληλοενισχυόμενοι. Κάθε κράτος-μέλος έχει τις δικές του οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες. Για να επιτευχθεί η στρατηγική «Ευρώπη 2020» προτείνεται οι ευρωπαϊκοί αυτοί στόχοι να μετασχηματιστούν σε εθνικούς με σκοπό την αποτελεσματικότερη εφαρμογή από τα κράτη.

Επικουρικά με τους άνωθεν στόχους, η Επιτροπή προτείνει επτά «εμβληματικές πρωτοβουλίες» για την καλύτερη συνεργασία των ευρωπαϊκών και εθνικών αρχών. Η υλοποίηση αυτών των πρωτοβουλιών καθώς επίσης και η πραγματοποίηση των πέντε στόχων θα φέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα στην Στρατηγική για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Εμβληματικές πρωτοβουλίες:³¹

- «Ένωση καινοτομίας (δράσεις για έρευνα και καινοτομία),
- «Νεολαία σε κίνηση» (εκπαίδευση νέων και μείωση ανεργίας νέων),

³¹ Διαθέσιμο: http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/flagship-initiatives/index_el.htm

- «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη» (ψηφιακές υπηρεσίες , πρόσβαση στο Διαδίκτυο),
- «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» (συνετή αξιοποίηση πόρων),
- «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης»,
- «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» (κινητικότητα εργατικού δυναμικού),
- «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας» (μείωση κοινωνικού αποκλεισμού, φτώχειας).

Η επίτευξη του εγχειρήματος που περιγράφηκε θα δώσει ώθηση στην αναπτυξιακή πορεία της Ευρώπης. Ειδικότερα, σε ασταθείς οικονομικές συνθήκες (παγκοσμιοποιημένη οικονομία, αλληλεξάρτηση ευρωπαϊκών οικονομιών), η πιστή εφαρμογή του πλαισίου «Ευρώπη 2020» θα μετριάσει τις αρνητικές συνέπειες της κρίσης και θα αποτελέσει εφαλτήριο για την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας. Σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της «Ευρώπης 2020» καλείται να διαδραματίσει η Πολιτική Συνοχής.

Πολιτική Συνοχής 2014-2020

Η Πολιτική Συνοχής στοχεύει να μειώσει τις ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ ώστε να επιτευχθεί ισορροπημένη οικονομική, κοινωνική και εδαφική ανάπτυξη. Η ένταξη της εδαφικής διάστασης στη διαδικασία ανάπτυξης εισέρχεται με τη συνθήκη της Λισαβόνας. Σύμφωνα με το άρθρο 174 : *«Η Ένωση αποσκοπεί, ιδιαίτερα, στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών.»* (Συνθήκη Λισαβόνας 2010).

Για την περίοδο που διανύουμε, η μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής θα διαθέσει μέχρι 351,8 δις ευρώ για επενδύσεις στις ευρωπαϊκές περιφέρειες, τις πόλεις και την πραγματική οικονομία. Θα αποτελέσει το βασικότερο επενδυτικό εργαλείο της

ΕΕ για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». ³²Περίπου το 32,5% του συνολικού προϋπολογισμού της Ένωσης θα διατεθεί για την εφαρμογή της πολιτικής συνοχής και συγκεκριμένα:³³

- 182,2 δις ευρώ για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, οι οποίες έχουν ΑΕΠ κάτω από το 75% του μέσου όρου της ΕΕ-27 (εκ των οποίων 6,8 δις ευρώ στις αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες).
- 35 δις ευρώ σε περιφέρειες μετάβασης, που έχουν ΑΕΠ μεταξύ 75% και 90% του μέσου όρου της ΕΕ (εκ των οποίων 2,6 δις ευρώ στις αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες) και
- 54 δις ευρώ σε πιο ανεπτυγμένες περιφέρειες που έχουν ΑΕΠ πάνω από 90% του μέσου όρου της ΕΕ (εκ των οποίων 2,5 δις ευρώ στις αντίστοιχες ελληνικές περιφέρειες).

Η Πολιτική Συνοχής³⁴ εφαρμόζεται από τα τρία διαρθρωτικά ταμεία και συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ταμείο Συνοχής. Η εφαρμοζόμενη πολιτική εστιάζει σε δράσεις που αφορούν δυο βασικές παρεμβάσεις: τις «επενδύσεις στην ανάπτυξη και τον άνθρωπο» και την «ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία». Για τη νέα περίοδο δίνεται βάση σε καινοτόμες αλλαγές όπως:³⁵

- Ενισχυμένη βαρύτητα στα αποτελέσματα: σαφέστεροι και μετρήσιμοι στόχοι και βελτιωμένο επίπεδο λογοδοσίας.
- Στήριξη ολοκληρωμένου προγραμματισμού (συνδυασμός επενδύσεων).
- Απλούστευση διαδικασιών: απλούστευση κανόνων για τα πέντε ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία (ΕΔΕΤ)³⁶ με ενίσχυση της συνοχής και της αποτελεσματικότητάς τους.
- Συνθήκες: Θέσπιση συγκεκριμένων προϋποθέσεων πριν από τη διοχέτευση της χρηματοδότησης.

³² Πολιτική Συνοχής http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/what/future/index_el.cfm#_ftn1

³³ http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/what/future/index_el.cfm#_ftn1

³⁴

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/infographic/cohesion_policy_20142020_el.pdf

³⁵ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/basic/basic_2014_el.pdf

³⁶ http://ec.europa.eu/contracts_grants/funds_el.htm

- Εκσυγχρονισμός της υλοποίησης των παρεμβάσεων.
- Ενισχυμένη αστική διάσταση και αγώνας υπέρ της κοινωνικής ένταξης.
- Σύνδεσμος με την οικονομική μεταρρύθμιση: η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να αναστείλει τη χρηματοδότηση ενός Κράτους Μέλους το οποίο δεν συμμορφώνεται με τους οικονομικούς κανόνες της ΕΕ.
- Ενίσχυση της εδαφικής συνοχής.
- Μεγαλύτερη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας.
- Επιβράβευση επιδόσεων για εφαρμογή σκοπών και στόχων «Ευρώπη 2020».

Σύμφωνα με τον Κανονισμό ΕΕ Αριθ. 1303/2013 καθορίζονται 11 θεματικοί στόχοι οι οποίοι θα υποστηριχτούν από τα ΕΔΕΤ:

1. Ενίσχυση της Έρευνας, της Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας.
2. Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών.
3. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, του γεωργικού τομέα (για το ΕΓΤΑΑ) και του τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας (για το ΕΤΘΑ).
4. Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς.
5. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων.
6. Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων.
7. Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων.
8. Προώθηση της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων.
9. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και των διακρίσεων.
10. Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση.
11. Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας των δημόσιων αρχών και των ενδιαφερόμενων φορέων και της αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Οι παραπάνω στόχοι έχουν σαφές αντίκτυπο στις αστικές περιοχές της Ένωσης που συγκεντρώνεται η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων της.

Η έκθεση Barca για το μέλλον της Πολιτικής Συνοχής

Η έκθεση του Ιταλού Fabrizio Barca ³⁷ το 2010 αποτελεί ένα σημαντικό κείμενο για την εξέλιξη της πολιτικής συνοχής της Ένωσης για την περίοδο 2014-2020. Κύριο μέλημα κατά την εκπόνηση της εργασίας του Barca ήταν ο περιορισμός του επίμονου κοινωνικού αποκλεισμού και της υποεκμετάλευσης των πόρων, που έχει ως συνέπεια ορισμένες περιοχές να παράγουν χαμηλότερο εισόδημα από τις πραγματικές τους δυνατότητες (Παπαδάκη, 2010 σελ. 356). Το βασικό συμπέρασμα της έκθεσης, για το μέλλον της πολιτικής συνοχής, είναι η εφαρμογή της χωρικά εστιασμένης αναπτυξιακής στρατηγικής (place-based economic policy), η εκχώρηση δηλαδή αρμοδιοτήτων και οικονομικών πόρων σε τοπικούς φορείς άσκησης της τοπικής πολιτικής. Στόχος είναι την μείωση της αναποτελεσματικότητας της περιφερειακής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, η ικανότητα δηλαδή μιας περιοχής να αξιοποιεί στο έπακρο τους πόρους της. Η χωρικά εστιασμένη ανάπτυξη σε συνδυασμό με την εμπειρία άσκησης της ολοκληρωμένης προσέγγισης θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα στην εφαρμογή της πολιτικής συνοχής. Τι σημαίνει όμως ολοκληρωμένη προσέγγιση; Σύμφωνα με το περιοδικό PANORAMA INFOREGIO (τεύχος 34, ΣΕΛ 4): «Η ολοκληρωμένη προσέγγιση τονίζει ότι για την ενίσχυση της ανάπτυξης απαιτείται στενός συντονισμός των δημόσιων πολιτικών. Για παράδειγμα, τόσο οι επενδύσεις στις υποδομές όσο και οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και την καινοτομία μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη. Ένας τέτοιος συντονισμός, ωστόσο, μπορεί να είναι αποτελεσματικός μόνο σε περιφερειακό επίπεδο, αφού οι παράγοντες ανάπτυξης διαφέρουν πολύ μεταξύ περιοχών. Ως εκ τούτου, η πολιτική συνοχής βασίζεται κατά κύριο λόγο σε στρατηγικές ολοκληρωμένης περιφερειακής ανάπτυξης.»

Τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο απαιτούν την εφαρμογή τοπικών ενεργειών για αποτελεσματικότερη δράση των πολιτικών. Οι τοπικές αρχές γνωρίζουν τις τοπικές ιδιαιτερότητες της περιοχής και σε συνεργασία με την τοπική κοινωνία, που έχει ενεργό ρόλο, υλοποιούν από κοινού τις αναπτυξιακές δράσεις πολιτικής. Οι αστικές περιοχές, όπως γίνεται αντιληπτό, θα

³⁷ Έκθεση Barca http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/future/pdf/report_barca_v0306.pdf

διαδραματίσουν εξέχοντα ρόλο στην εφαρμογή της χωρικά εστιασμένης αναπτυξιακής στρατηγικής.

Οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη είναι οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής φύσεως και σύμφωνα με τον Barca «η τοπική εμπειρογνώμοσία είναι απαραίτητη προϋπόθεση» για επιτυχημένη ανταπόκριση στις παραπάνω προκλήσεις.

Επιπρόσθετα, η έκθεση επισημαίνει την ανάγκη σαφούς και κατηγορηματικής διάκρισης ανάμεσα στις πολιτικές παρεμβάσεις που στοχεύουν στην αύξηση εισοδήματος και ανάπτυξης (σύμφωνα με το κριτήριο της αποτελεσματικότητας) και σε εκείνες που επιδιώκουν την άμβλυνση των ανισοτήτων και του κοινωνικού αποκλεισμού (σύμφωνα με το κριτήριο της ισότητας).

Ο Barca στη έκθεση του προτείνει σειρά μεταρρυθμίσεων με σκοπό την εφαρμογή της χωρικά εστιασμένης στρατηγικής με σημαντικότερες την επικέντρωση σε βασικές προτεραιότητες, ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο για την πολιτική συνοχής, την ενισχυμένη διακυβέρνηση, την προώθηση καινοτομικών και ευέλικτων δαπανών καθώς επίσης και τον αποδοτικότερο έλεγχο των δημοσιονομικών μεγεθών.

Η έκθεση Barca ήταν σημαντικό κείμενο για την μελλοντική εξέλιξη της πολιτικής συνοχής και έδινε ιδιαίτερη σημασία στην ενίσχυση της τοπικής διακυβέρνησης.

Η Αστική Διάσταση της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020

Ο ρόλος των αστικών περιοχών στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» τονίστηκε στην 5η Έκθεση για την Οικονομική, Κοινωνική και Εδαφική Συνοχή το 2010³⁸. Στη συγκεκριμένη έκθεση οι πόλεις χαρακτηρίζονται ως «κινητήριες δυνάμεις της ανάπτυξης» καθώς επίσης και ως «κέντρα δημιουργίας και καινοτομίας». Η συγκέντρωση πανεπιστημίων, εταιρειών, ερευνητικών κέντρων και υποδομών στις πόλεις μπορεί να επιφέρει αύξηση της απασχόλησης και υψηλότερα επίπεδα ανάπτυξης. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πόλεις, σύμφωνα πάντα με την έκθεση, εντοπίζονται στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος και στα φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού. Για την αντιμετώπιση αυτών των δυσκολιών απαιτούνται άμεσες ενέργειες του τοπικού επιπέδου διακυβέρνησης. Η παραχώρηση εξουσιών και πόρων στις τοπικές αρχές, οι οποίες έχουν καλύτερη γνώση των τοπικών

³⁸ Βλέπε: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/pdf/5cr_el.pdf

μειονεκτημάτων με σκοπό την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των αστικών παρεμβάσεων, αποτελεί προτεραιότητα στο νέο πρόγραμμα.³⁹

Επισημαίνεται δε ότι «πρέπει να αναπτυχθεί ένα φιλόδοξο πρόγραμμα για το αστικό περιβάλλον όπου θα προσδιορίζονται σαφέστερα οι οικονομικοί πόροι για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των πόλεων, ενώ οι αρχές των πόλεων θα διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των στρατηγικών αστικής ανάπτυξης. Η δράση στις αστικές περιοχές, οι σχετικοί πόροι και οι πόλεις που συμμετέχουν θα πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια στα έγγραφα προγραμματισμού» (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2010, σελ.8).

Επιπροσθέτως, τονίζεται η ανάγκη συνεχούς ενίσχυσης της αστικής διάστασης της πολιτικής συνοχής, ενώ θα πρέπει υπάρχει σαφής προσδιορισμός των αρμοδιοτήτων των τοπικών αστικών αρχών, των εφαρμοζόμενων αστικών παρεμβάσεων και των παρεχόμενων οικονομικών πόρων στα έγγραφα προγραμματισμού.

Τον Ιούνιο του 2015 έλαβε χώρα το 2nd European CITIES Forum ⁴⁰στις Βρυξέλλες υπό την οργάνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπου και αναλύθηκε η σημαντικότητα της αστικής διάστασης στην πολιτική συνοχής και η αναγκαιότητα για την δημιουργία μιας ευρωπαϊκής «αστικής ατζέντας». Αναπτύχθηκαν απόψεις από τους εμπλεκόμενους φορείς για τη δομή και την λειτουργία αυτής της υπό διαμόρφωσης ατζέντας και για τον καθορισμό αρμοδιοτήτων των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης. Επιπλέον έγιναν αναφορές για τις μελλοντικές προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουν οι πόλεις καθώς επίσης για τα νέα εργαλεία εφαρμογής αστικής πολιτικής, με σεβασμό πάντα στην αρχή της επικουρικότητας που δίνει την δυνατότητα στα κράτη- μέλη να οργανώσουν και να υλοποιήσουν αυτά τις αστικές παρεμβάσεις.

Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη

Οι πόλεις λειτουργούν ως πόλοι ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας, ως κέντρα κατάρτισης, εκπαίδευσης, καινοτομίας και κοινωνικής ένταξης (McCann, 2015). Στις πόλεις κατοικεί σχεδόν το 80% των κατοίκων της Ευρώπης και παράγονται σχεδόν τα

³⁹ Πληροφορίες στο: http://ec.europa.eu/europe2020/who-does-what/regional-and-local-authorities/index_el.htm

⁴⁰ Βλέπε: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/conferences/cities-2015/

δύο τρίτα του Α.Ε.Π. της ΕΕ. Στα αστικά κέντρα ωστόσο παρουσιάζονται διαρκή προβλήματα όπως υψηλά επίπεδα ανεργίας και φτώχειας, κοινωνικές διακρίσεις, εγκληματικότητα, περιβαλλοντική υποβάθμιση καθώς επίσης και προβλήματα στέγασης. Απαιτούνται λοιπόν πολιτικές αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος με σκοπό την βελτίωση της ποιότητας ζωής στις πόλεις. Οι πολιτικές αυτές θα συμβάλλουν στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και θα αναδείξουν τον εξέχοντα ρόλο που έχουν οι πόλεις στην υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη .

Σύμφωνα με το περιοδικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την περιφερειακή πολιτική, PANORAMA INFOREGIO (τεύχος 40, σελ.30): «Οι πόλεις λοιπόν χρειάζεται να υιοθετήσουν ολιστικές προσεγγίσεις για τη διαχείριση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών και κοινωνικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν και να εφαρμόσουν δράσεις αστικής ανάπτυξης μέσω ολοκληρωμένων στρατηγικών.»

Συνεπώς οι αστικές παρεμβάσεις που θα στοχεύουν στη βελτίωση του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού περιβάλλοντος στα αστικά κέντρα θα πρέπει να συνδυάζονται με μέτρα προώθησης της εκπαίδευσης και κατάρτισης, της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης και της προστασίας του αστικού κλίματος. Επιπλέον, σημαντικό ρόλο στην επίτευξη βιώσιμης αστικής ανάπτυξης παίζουν οι πολιτικές ενίσχυσης της απασχόλησης, δημιουργίας υποδομών υγείας και παροχής υπηρεσιών καθώς επίσης και πολιτικές προσέλκυσης επενδύσεων.

Η προσαρμογή των πόλεων σε ένα περιβάλλον που συνεχώς μεταβάλλεται και η ανάγκη επίτευξης της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» καθιστά την ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη απαραίτητη προϋπόθεση της εφαρμογής της Πολιτικής Συνοχής για τη νέα περίοδο. Η αστική ανάπτυξη δεν θα πρέπει να προσεγγίζεται αποσπασματικά όπως συνέβαινε στις προηγούμενες πρωτοβουλίες της Ένωσης, αλλά η στόχευση θα πρέπει να συνολική και να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα εφαρμοζόμενων πολιτικών.

Η σημασία της ολοκληρωμένης προσέγγισης της αστικής ανάπτυξης, καθώς επίσης και οι μελλοντικές προκλήσεις που θα αντιμετωπίσουν οι ευρωπαϊκές αστικές συγκεντρώσεις, παρατέθηκαν στην Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Πόλεις του αύριο - Προκλήσεις, οράματα, η πορεία μπροστά» (Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2011). Στο συγκεκριμένο διάλογο, όπου συμμετείχαν περισσότεροι από 60 ακαδημαϊκοί, επαγγελματίες και εκπρόσωποι τοπικών αρχών, τονίστηκε ότι οι πόλεις αποτελούν βασικό παράγοντα για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης. Σύμφωνα με την έκθεση οι απειλές που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαϊκές πόλεις είναι: η δημογραφική αλλαγή (γήρανση πληθυσμού), η πεποίθηση ότι η ευρωπαϊκή οικονομία δεν βρίσκεται πλέον σε κατάσταση συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης -κάτι που πλήττει αρκετά τις αστικές περιοχές, η εξασθένηση της σχέσης μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης, απασχόλησης και κοινωνικής προόδου (ανεργία, χαμηλοί μισθοί), οι ανισότητες στα εισοδήματα και η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης των φτωχών, η αύξηση της κοινωνικής πόλωσης και κοινωνικού διαχωρισμού, προβλήματα στέγασης, ο αυξανόμενος αριθμός των «απορριπτόμενων από την κοινωνία» και η άναρχη εξάπλωση των πόλεων.

Στην ίδια έκθεση αναφέρεται ο ρόλος-κλειδί που μπορούν να διαδραματίσουν οι πόλεις στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ, ενώ παρουσιάζεται η δυνατότητα μετασχηματισμού των απειλών και προκλήσεων σε ευκαιρίες ανάπτυξης. Υποστηρίζεται ότι νέα ευέλικτα συστήματα διακυβέρνησης, προσαρμοσμένα στην ανάδειξη των τοπικών προβλημάτων, καθώς επίσης και η ενεργός συμμετοχή των πολιτών σε συμμετοχικές διαδικασίες είναι ουσιώδη συστατικά επιτυχίας στην αντιμετώπιση των τοπικών προκλήσεων. Συγκεκριμένα στην έκθεση αναφέρεται ότι:⁴¹ «οι πόλεις του αύριο θα πρέπει να υιοθετήσουν ένα ολιστικό μοντέλο βιώσιμης αστικής ανάπτυξης (αντιμετώπιση των προκλήσεων με ολοκληρωμένο, ολιστικό τρόπο, συνδυασμός προσεγγίσεων με βάση τον τόπο και με βάση τα άτομα, συνδυασμός επίσημων κρατικών δομών με ευέλικτες ανεπίσημες δομές διακυβέρνησης που ανταποκρίνονται στην κλίμακα στην οποία υφίστανται οι προκλήσεις και συνεργασία για τη διασφάλιση χωροταξικής ανάπτυξης και αποδοτικής χρήσης των πόρων), τα συστήματα διακυβέρνησης χρειάζεται να προσαρμοστούν στις εξελισσόμενες καταστάσεις, οι πόλεις θα πρέπει να δουλεύουν διατομεακά ενώ απαιτείται υποστήριξη της κοινωνικής καινοτομίας και του οριζόντιου και κάθετου συντονισμού.»

Αστικό Θεματολόγιο

Στο νέο πρόγραμμα της περιόδου 2014-2020, η ενσωμάτωση ισχυρής αστικής διάστασης στην αναθεωρημένη πολιτική συνοχής, είναι αδιαμφισβήτητο δεδομένο.

41

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_summary_el.pdf

Τα δύο τρίτα των πολιτικών της ΕΕ έχουν αντίκτυπο στις πόλεις ενώ όσον αφορά τη χρηματοδότηση, περισσότερο από το μισό του συνολικού προϋπολογισμού της πολιτικής συνοχής κατευθύνεται σε αστικές περιοχές, παράλληλα περίπου 330 εκατομμύρια euro θα διατεθούν για αστικές καινοτόμες δράσεις (PANORAMA INFOREGIO τεύχος 50 σελ. 22).

Ο καλύτερος συντονισμός των πολιτικών παρεμβάσεων που έχουν αστικό αντίκτυπο, καθώς επίσης και η ανάγκη για ξεκάθαρο καθορισμό των ρόλων των ευρωπαϊκών, εθνικών, περιφερειακών και αστικών παραγόντων άσκησης αστικής πολιτικής, συντέινει στην πρόταση δημιουργίας ενός αστικού θεματολογίου της ΕΕ.

Η σύνδεση επιμέρους πολιτικών για την αντιμετώπιση των αστικών προκλήσεων (οικονομικές, δημογραφικές, κοινωνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές κ.α.) στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης καθιστά επιτακτική τη δημιουργία του θεματολογίου. Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση δεν έφερε σημαντικά αποτελέσματα στη αντιμετώπιση αστικών θεμάτων ενώ η μονο-τομεακή προσέγγιση αποδυνάμωσε τις προοπτικές της συνολικής επίλυσης των αστικών μειονεκτημάτων.

Η πεποίθηση ότι η στρατηγική «Ευρώπη 2020» δεν μπορεί να επιτευχτεί χωρίς την ενεργό συμμετοχή των πόλεων αναπτύχθηκε από όλους τους παράγοντες, συμπεριλαμβανόμενων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Επιτροπής Περιφερειών, της Επιτροπής Οικονομικής και Κοινωνικής Πολιτικής και ενώσεων πόλεων φέρνοντας στην επιφάνεια την ανάγκη δημιουργίας ενός κοινού προγράμματος αστικής πολιτικής.

Το 2011 το Κοινοβούλιο εξέδωσε ψήφισμα υποστηρίζοντας την ενίσχυση της αστικής διάστασης των πολιτικών της ΕΕ, της διακυβερνητικής συνεργασίας για την αστική ανάπτυξη και της αύξησης της συμμετοχής των πόλεων στις ασκούμενες πολιτικές προβάλλοντος. Υποστήριξε δε την ανάγκη δημιουργίας ενός αστικού θεματολογίου. Δυο χρόνια αργότερα, ομάδα κρατών μελών (κυρίως των Κάτω Χωρών) μαζί με το Βέλγιο υπέβαλαν νέα πρόταση δημιουργίας ολοκληρωμένου αστικού θεματολογίου, ενώ την ίδια χρονιά (2013) η Επιτροπή των Περιφερειών με την έκθεση: «Προς ένα ολοκληρωμένο αστικό θεματολόγιο» υπερθεμάτισε την παραπάνω πρόταση. Το 2014 το φόρουμ CITIES (ΠΟΛΕΙΣ) που έλαβε χώρα στις Βρυξέλλες τον Φεβρουάριο, υποστήριξε το αστικό θεματολόγιο ώστε «να διασφαλιστεί ο καλύτερος συντονισμός των πολιτικών, η ενσωμάτωση των στόχων αστικής ανάπτυξης σε ένα μεγαλύτερο αριθμό πολιτικών, να υπάρξει καλύτερη

ισορροπία των προτεραιοτήτων στα ευρωπαϊκά επενδυτικά προγράμματα, να ενισχυθεί ο απευθείας διάλογος μεταξύ των πόλεων και της Επιτροπής και να δοθεί ένας ισχυρότερος συντονιστικός ρόλος στον επίτροπο αρμόδιο για την περιφερειακή πολιτική» (ΕΕ, Αστικό Θεματολόγιο σελ. 9). Μετά το επιτυχημένο φόρουμ αρκετοί παράγοντες όπως το Συμβούλιο Δήμων και Περιφερειών, το δίκτυο πόλεων Energy Cities και άλλες οργανώσεις ενδιαφερομένων, έκαναν έκκληση για εφαρμογή του θεματολογίου που θα διευκολύνει την ενεργό συμμετοχή των πόλεων στη διαδικασία χάραξης πολιτικής, θα αξιοποιεί το δυναμικό των τοπικών αρχών, θα αναγνωρίζει την ανάγκη συντονισμού των πολιτικών και εν τέλει θα ενισχύει συνεχώς τον ρόλο της εδαφικής συνοχής στη διαδικασία της ανάπτυξης. Οι αρμόδιοι υπουργοί για την υλοποίηση της πολιτικής συνοχής συναντήθηκαν στην Αθήνα τον Απρίλιο του 2014 με θέμα συζήτησης το αστικό θεματολόγιο⁴². Προκειμένου η Επιτροπή να επισημοποιήσει το ενδιαφέρον της για τη δημιουργία του θεματολογίου, εξέδωσε Ανακοίνωση με τίτλο: «Η αστική διάσταση των πολιτικών της ΕΕ-βασικά χαρακτηριστικά ενός αστικού θεματολογίου της ΕΕ.» (ΕΕ 2014)

Θα πρέπει ωστόσο να καθοριστεί με σαφήνεια ο σκοπός, η μορφή και ο τρόπος λειτουργίας του θεματολογίου. Από αρκετούς θεωρείται ως ένα πλαίσιο καθοδήγησης αστικών πολιτικών ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι είναι ένα εργαλείο που θα εμπλέξει τις πόλεις πιο ενεργά στην εφαρμογή της στρατηγικής για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Κοινή άποψη όμως είναι ότι το θεματολόγιο δεν θα παρακάμπτει τις εθνικές κυβερνήσεις, θα είναι σύμφωνο με την αρχή της επικουρικότητας και θα σέβεται την ιδιαιτερότητα της κάθε πόλης.

Σύμφωνα με την Έκθεση, το αστικό θεματολόγιο θα πρέπει να στοχεύει στην βελτίωση της ποιότητας, της αποδοτικότητας και αποτελεσματικότητας των πολιτικών και στον ορθότερο συντονισμό των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης. Η συμμετοχή των πόλεων στη χάραξη της τοπικής αστικής πολιτικής, καθώς επίσης και η ανάληψη περισσότερων ευθυνών από τις τοπικές αρχές στην υλοποίηση των παρεμβάσεων αποτελεί πρώτιστο μέλημα. Η συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στον διάλογο για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών ζητημάτων είναι βασικός παράγοντας της επιτυχούς εφαρμογής του θεματολογίου. Η χάραξη ορθής αστικής πολιτικής απαιτεί γνώση των τοπικών

⁴² Ατυπη σύνοδος των υπουργών αρμοδίων για την πολιτική συνοχής που διοργάνωσε η ελληνική προεδρία, Αθήνα, 24 Απριλίου 2014

συνθηκών που συνεχώς μεταβάλλονται. Απαιτείται επίσης ενισχυμένη δικτύωση για αποτελεσματική διάδοση της γνώσης και της εμπειρίας. Σε αυτό το πλαίσιο η ΕΕ υποστηρίζει πρωτοβουλίες ανταλλαγής απόψεων πάνω σε αστικά θέματα μεταξύ των κρατών – μελών όπως το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», το πρόγραμμα «ESPON» για τη χωρική ανάπτυξη, το πρόγραμμα δικτύου για την αστική ανάπτυξη «URBACT», την πρωτοβουλία κοινού προγραμματισμού «Η Ευρώπη των πόλεων», καθώς επίσης και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Γνώσεων για αστικές περιοχές (EUKN). Η παρακολούθηση των αστικών δεδομένων και η διάχυση της αποκτηθείσας εμπειρίας θα οδηγήσουν σε μια ισχυρότερη αστική και εδαφική γνωσιακή βάση.

Ουσιαστικά το κοινό αυτό πρόγραμμα αστικής πολιτικής συμβάλει στην εξασφάλιση της συνοχής των παρεμβάσεων που έχουν άμεση ή έμμεση αστική διάσταση, στη συνεκτικότητα μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης και στην ανάδειξη της τοπικής συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Σύμφωνα με τον Ευρωπαίο Επίτροπο Περιφερειακής Πολιτικής Johannes Hahn : *«Ένα αστικό θεματολόγιο της ΕΕ θα πρέπει να σέβεται την επικουρικότητα. Θα πρέπει να βελτιώνουμε τις πολιτικές της ΕΕ, μέσω της ενίσχυσης της αστικής διάστασης, καθώς και της απόδοσης στις ευρωπαϊκές πόλεις ενός πιο σημαντικού ρόλου, αυτού των εταίρων της ΕΕ».*

Η αστική πολιτική δεν εφαρμόζεται μόνο μέσω της περιφερειακής πολιτικής και των διαρθρωτικών ταμείων. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι πλειάδα πολιτικών της ΕΕ περιλαμβάνουν πρωτοβουλίες που απευθύνονται άμεσα στις αστικές συγκεντρώσεις: πολιτικές για το κλίμα και την ενέργεια (Συμφωνία των Δημάρχων), για την κοινωνία της πληροφορίας (Πρωτοβουλία για τις έξυπνες πόλεις και κοινότητες), πολιτικές για το περιβάλλον (Βραβείο Πράσινης Πρωτεύουσας της Ευρώπης), ενώ μετά από 25 χρόνια το πρόγραμμα Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα διακρίνεται ως η πλέον γνωστή αστική πρωτοβουλία της ΕΕ στον τομέα του πολιτισμού. Έμμεσο αντίκτυπο στη δομή και τη λειτουργία των πόλεων έχουν πρωτοβουλίες όπως οδηγίες για τον θόρυβο και την ποιότητα του αέρα, μέτρα κυκλοφοριακής αποσυμφόρησης ⁴³ και μεταναστευτικές πολιτικές.

⁴³ Πληροφορίες στο:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.4.5.html

Μέτρα ενίσχυσης αστικής διάστασης της πολιτικής συνοχής 2014-2020

Οι προτάσεις της Επιτροπής και ο διάλογος που αναπτύχθηκε γύρω από θέματα αστικών πολιτικών, στοχεύουν στην καλλιέργεια ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων που ενισχύουν τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη με σκοπό να αναδειχθεί ο ρόλος των πόλεων, εντός του πλαισίου της πολιτικής συνοχής και η προσαρμοστικότητα τους στις νέες προκλήσεις.

Σύμφωνα με το ενημερωτικό έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο: «Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη⁴⁴» στην νέα προσέγγιση περιλαμβάνονται ενέργειες ενίσχυσης της αστικής πολιτικής, πιο συγκεκριμένα:

- Ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης, με πιο ολιστική προσέγγιση: Σύμφωνα με το άρθρο 7 του κανονισμού του ΕΤΠΑ: «Το ΕΤΠΑ στηρίζει στο πλαίσιο των επιχειρησιακών προγραμμάτων την βιώσιμη αστική ανάπτυξη, μέσω στρατηγικών που καθορίζουν ολοκληρωμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων που θίγουν τις αστικές περιοχές, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την ανάγκη προώθησης των διασυνδέσεων μεταξύ αστικών περιοχών και περιοχών της υπαίθρου». Γίνεται σαφές ότι οι πόροι θα πρέπει να επικεντρώνονται με στόχευση στις περιοχές που αντιμετωπίζουν αυτές τις προκλήσεις, ενώ τα αναπτυξιακά μέτρα που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ θα ενσωματωθούν σε ευρύτερους στόχους των προγραμμάτων.
- Μεγαλύτερη έμφαση στην αστική ανάπτυξη σε προγραμματικό επίπεδο: Οι συμβάσεις εταιρικής σχέσης και τα επιχειρησιακά προγράμματα πρέπει να περιγράφουν τις ρυθμίσεις που διασφαλίζουν την ολοκληρωμένη χρήση των ταμείων ΕΔΕΤ για τη βιώσιμη ανάπτυξη αστικών περιοχών στο ευρύτερο πλαίσιο της εδαφικής ανάπτυξης.
- Επενδυτικές προτεραιότητες ρυθμισμένες να διευκολύνουν την αντιμετώπιση αστικών προκλήσεων: Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο άρθρο 5 του κανονισμού του ΕΤΠΑ ορισμένοι θεματικοί στόχοι έχουν επενδυτικές προτεραιότητες αστικού χαρακτήρα όπως λόγω χάρη προώθηση στρατηγικών για μειωμένη χρήση άνθρακα σε αστικές περιοχές, βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος (συμπεριλαμβανομένης της αναζωογόνησης των

⁴⁴ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/urban_el.pdf

εγκαταλελειμμένων τοποθεσιών), μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, προώθηση της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, προώθηση της κοινωνικής ένταξης -μέσω της υποστήριξης της φυσικής, οικονομικής και κοινωνικής αναζωογόνησης υποβαθμισμένων αστικών περιοχών- καθώς επίσης και προαγωγή βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού. Αυτοί οι θεματικοί στόχοι μπορούν να ενισχυθούν περαιτέρω με την ενσωμάτωσή τους σε δράσεις ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης (άρθρο 7 κανονισμός ΕΤΠΑ).⁴⁵

- Βελτιωμένα εργαλεία για την υλοποίηση ολοκληρωμένων δράσεων: Η ολοκληρωμένη βιώσιμη αστική ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα με τη χρήση των ολοκληρωμένων εδαφικών επενδύσεων (ΟΕΕ). Οι ΟΕΕ είναι ένας νέος τρόπος ομαδοποίησης χρηματοδοτήσεων από διάφορους άξονες ή επιχειρησιακά προγράμματα και αποτελούν ιδανικό εργαλείο για την υποστήριξη ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων, καθώς έχουν το πλεονέκτημα του συνδυασμού χρηματοδοτήσεων από διαφορετικές πηγές (άρθρο 36 κανονισμός κοινών διατάξεων)⁴⁶. Μια ΟΕΕ έχει εύρος εφαρμογής από επίπεδο γειτονιάς μέχρι επίπεδο μητροπολιτικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένων και γειτονικών αγροτικών περιοχών. Επιπροσθέτως, η ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο εφαρμογής βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Η συμμετοχή τοπικών αρχών, ομάδων δράσεων και τοπικών παραγόντων (ιδιωτικού ή δημόσιου τομέα) στη σχεδίαση και εφαρμογή των ολοκληρωμένων στρατηγικών είναι το κύριο χαρακτηριστικό αυτής της προσπάθειας. Ενισχύεται έτσι η ενεργός συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού και των φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, αναδεικνύονται αποτελεσματικότερα οι τοπικές προκλήσεις, ενισχύεται η δικτύωση, ενώ γίνεται ορθότερη εκμετάλλευση του τοπικού στελεχιακού δυναμικού (άρθρα 32-35 του κανονισμού κοινών διατάξεων).
- Χρηματοοικονομικά εργαλεία: Η υποστήριξη της διατηρήσιμης αστικής ανάπτυξης είναι εφικτή μέσω εκτεταμένης χρήσης χρηματοοικονομικών εργαλείων. Τα νέα αυτά εργαλεία χρηματοδότησης προσφέρουν πλεονεκτήματα όπως μόχλευση κεφαλαίων μέσω προσέλκυσης πρόσθετης

⁴⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1301&from=EL>

⁴⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303&from=EL>

χρηματοδότησης, συγκέντρωση τεχνογνωσίας και αποδοτικότερη χρήση των πόρων (άρθρα 37-46 του κανονισμού κοινών διατάξεων).

- Χρηματοδότηση υπό χωριστή διαχείριση για την ολοκληρωμένη βιώσιμη αστική ανάπτυξη: Κάθε κράτος-μέλος διαθέτει τουλάχιστον ποσοστό 5% των καταναμεμένων πόρων από το ΕΤΠΑ σε ολοκληρωμένες δράσεις αστικής ανάπτυξης. Μπορεί να χρηματοδοτηθεί μια ολοκληρωμένη εδαφική επένδυση (ΟΕΕ), ένα ειδικό επιχειρησιακό πρόγραμμα ή ακόμη και ένας ειδικός άξονας προτεραιότητας πάντα όμως για παρεμβάσεις που θα έχουν αντίκτυπο σε πόλεις (άρθρο 7 (4) του κανονισμού ΕΤΠΑ). Η απόδοση του 5% των πόρων του ΕΤΠΑ υποχρεωτικά για δράσεις αστικής ανάπτυξης είναι μια πολύ σημαντική εξέλιξη καθώς αναδεικνύεται η σπουδαιότητα των αστικών πολιτικών και η περαιτέρω χρηματοδοτική ενίσχυσή τους.
- Αυξημένες ευθύνες για αστικές αρχές: Ανατίθενται ενισχυμένες εξουσίες και αρμοδιότητες από υψηλότερα επίπεδα διακυβέρνησης στις τοπικές αστικές αρχές για καλύτερη εφαρμογή των τοπικών αστικών πολιτικών (άρθρο 7 (4) και 7(5) του κανονισμού του ΕΤΠΑ). Η κυρία Όρφανου από την ΕΥΣΣΑ υπερθεματίζει στην παραπάνω προσέγγιση : *«Σιγά σιγά οδεύουμε σε ανάληψη μεγαλύτερων ευθυνών από τις πόλεις, από τον σχεδιασμό μέχρι την υλοποίηση των αστικών παρεμβάσεων. Επιπλέον, η πρόταση για το μέλλον είναι η διαχείριση του budget να κατευθύνεται από υψηλότερο επίπεδο (ΕΕ, Περιφέρειες) προς τις πόλεις. Ίσως στο μέλλον να έχουμε πλήρη αυτονομία του προϋπολογισμού στις τοπικές αστικές αρχές».*
- Καινοτόμες αστικές δράσεις: Η Επιτροπή προτείνει την απόδοση μέρους του προϋπολογισμού (0,2% της ενίσχυσης από το ΕΤΠΑ) σε χρηματοδότηση σύγχρονων αστικών δράσεων. Περίπου 330 εκατομμύρια ευρώ θα διατεθούν για υποστήριξη καινοτόμων δράσεων στα πλαίσια της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης (μελέτες και πιλοτικά προγράμματα για τις μελλοντικές αστικές απειλές) (Άρθρο 8 του κανονισμού του ΕΤΠΑ).
- Ενισχυμένη δικτύωση: Στόχος είναι η δημιουργία μιας πλατφόρμας αστικής ανάπτυξης που θα χρησιμεύει ως φόρουμ για την ενίσχυση της επάρκειας και της ανταλλαγής μεταξύ αστικών περιοχών. Απώτερος σκοπός είναι η ενίσχυση της δημιουργίας και ανταλλαγής μεθόδων και εμπειριών μεταξύ των πόλεων. Η εμπειρία που αποκτήθηκε από τις προηγούμενες περιόδους της

επιτυχημένης πρωτοβουλίας Urbact (ευρωπαϊκό πρόγραμμα για τη προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης) οδήγησε στην καθιέρωση του συγκεκριμένου προγράμματος. Το Urbact III θα συνεχίσει να προβάλλει τη δικτυακή συνεργασία μεταξύ των αστικών αρχών ενώ για την περίοδο 2014-2020 θα είναι οικονομικά ενισχυμένο ⁴⁷.

⁴⁷ Διαθέσιμο: <http://urbact.eu/>

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Παρουσίαση Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Π.Ε.Π.) Περιφέρειας Αττικής 2014-2020

Για την νέα προγραμματική περίοδο έχει καταρτιστεί το ΠΕΠ Αττικής⁴⁸ που στοχεύει στην συνολική βελτίωση της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής κατάστασης στην Περιφέρεια Αττικής η οποία είναι και η μεγαλύτερη όσον αφορά τον συνολικό πληθυσμό. Σύμφωνα λοιπόν με το κείμενο του ΠΕΠ: « Η στρατηγική ανάπτυξης της Περιφέρειας βασίζεται στην αξιοποίηση και βελτίωση της ερευνητικής υποδομής και ανθρώπινου δυναμικού, στην ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, τμήμα της οποίας θα αποτελέσει και η κοινωνική και συνεταιριστική οικονομία, στην ολοκλήρωση των βασικών υποδομών (ειδικότερα των υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος) και την πρόληψη από τους κινδύνους, τη μείωση των χωρικών ανισοτήτων εντός της Περιφέρειας και την αντιμετώπιση της φτώχειας και της περιθωριοποίησης των πληθυσμιακών ομάδων)» (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ σελ.2).

Για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της αναπτυξιακής Στρατηγικής της Αττικής έχουν καθοριστεί 11 Θεματικοί Στόχοι (ΘΣ): (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ σελ. 2-14)

ΘΣ1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης & της καινοτομίας.

Η ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων και κέντρων έρευνας, οι επενδύσεις σε έρευνα και καινοτομία, η ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας και της δημιουργίας συστάδων επιχειρήσεων (clusters) και η αύξηση της συνολικής δαπάνης για έρευνα και τεχνολογία είναι οι βασικές επιδιώξεις του ΘΣ1.

ΘΣ2: Ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους.

Για την βελτίωση της εξωστρέφειας και ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων απαιτείται η εφαρμογή Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Η χρήση νέων εφαρμογών ΤΠΕ σε τομείς όπως ο τουρισμός, τα logistics, ο πολιτισμός, το εμπόριο, οι αστικές μεταφορές και η ενέργεια θα βελτιώσει το επίπεδο διαβίωσης στην Αττική. Επιπλέον η εφαρμογή νέων τεχνολογιών θα τονώσει την επιχειρηματικότητα κάτι που θα έχει ως αποτέλεσμα την προσέλκυση νέων επενδύσεων.

⁴⁸ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020 https://www.espa.gr/elibrary/Attiki_2014GR16M2OP012_1_4_el.pdf

ΘΣ3: Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ).

Η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με απώτερο στόχο την εγκατάσταση νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων είναι η βασική στρατηγική του συγκεκριμένου Στόχου. Επιπρόσθετα η δημιουργία νέων βιώσιμων θέσεων εργασίας μέσου της ενισχυμένης συνέργειας των ΜΜΕ κυρίως επιχειρήσεων, η δημιουργία clusters σε νέους αναδυόμενους τομείς, η ενθάρρυνση της νεανικής επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και η στήριξη της Επιχειρηματικότητας σε συνδυασμό με την αστική αναζωογόνηση αποτελούν βασικούς σκοπούς του ΘΣ3.

ΘΣ4: Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους Τομείς.

Στον αστικό ιστό της περιφέρειας Αττικής παρατηρούνται υψηλά ποσοστά συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων, κυρίως στο κέντρο της Αθήνας από τη χρήση οχημάτων. Σύμφωνα λοιπόν με τους στόχους της «Ευρώπη 2020» επιδιώκεται μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 20%. Στο πλαίσιο αυτό οι επιδιώξεις του ΘΣ4 είναι η εξοικονόμηση ενέργειας και ενεργειακής αποδοτικότητας (κυρίως σε κτηριακές εγκαταστάσεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα), η συμπαραγωγή ενέργειας και η μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η βελτίωση του ενεργειακού ισοζυγίου θα βελτιώσει και την ποιότητα ζωής στον αστικό ιστό της Περιφέρειας. Γίνεται σαφές ότι οι στοχεύσεις του συγκεκριμένου Στόχου συμβάλλουν στην επίτευξη της «Βιώσιμης Ανάπτυξης» της Πολιτικής Συνοχής.

ΘΣ5: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων.

Η εφαρμογή του Στόχου 5 θα μειώσει τον κίνδυνο εκδήλωσης δασικών πυρκαγιών και των επιπτώσεων τους στο περιβάλλον της Περιφέρειας, ενώ ταυτόχρονα επιδιώκεται άρση των αυξημένων κινδύνων από πλημμύρες (κυρίως στην Δυτική Αττική). Ο ενισχυμένος ρόλος της πολιτικής προστασίας στην αντιμετώπιση των ανωτέρω κινδύνων αποτελεί προτεραιότητα.

ΘΣ6: Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων.

Κύρια επιδίωξη του Στόχου 6 είναι η βελτίωση των περιβαλλοντικών υποδομών, η αειφόρος χρήση των πόρων, η αποκατάσταση κυρίως αστικών υποβαθμισμένων περιοχών και η επίλυση προβλημάτων ύδρευσης και αποχέτευσης. Ο συγκεκριμένος Στόχος συμβάλει στην αστική αναζωογόνηση και αναδεικνύει την ανάγκη

αντιμετώπισης των δημογραφικών, περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων που εντοπίζονται στον αστικό κυρίως ιστό της Αττικής. Επιπλέον, η εφαρμογή της στρατηγικής του Στόχου 6 θα άρει το φαινόμενο της αστικής εγκατάλειψης και θα βελτιώσει συνολικά την ποιότητα ζωής στο κέντρο της πόλης.

ΘΣ7: Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές.

Στο πλαίσιο του συγκεκριμένου στόχου εντάσσεται η επέκταση του Τραμ προς τον Πειραιά και η διεύρυνση του δικτύου Μετρό, ενέργειες που θα έχουν σημαντικό ρόλο στην αστική ανάπτυξη. Θα πρέπει επίσης να τονιστεί ότι η αναβάθμιση του λιμανιού του Πειραιά στον τομέα της κρουαζιεράς και η βελτίωση της Οδικής Ασφάλειας στο σύνολο του οδικού χάρτη της Πρωτεύουσας αποτελούν βασικές επιδιώξεις του Στόχου 7.

ΘΣ8: Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων.

Η Αττική έχει πληγεί αρκετά από την έναρξη της οικονομικής κρίσης όσον αφορά την απασχόληση. Σε τελευταίες μετρήσεις η ανεργία στην Αττική είναι περίπου στο 25%⁴⁹. Χαρακτηριστικό είναι ότι την τετραετία 2009-2013 τα πρώτα χρόνια δηλαδή της κρίσης η συνολική απασχόληση στη Περιφέρεια υποχώρησε κατά 17,5 %, ενώ έκλεισαν και αρκετές επιχειρήσεις (κυρίως ΜΜΕ ⁵⁰). Μέσα σε αυτό το δυσμενές κλίμα απαιτούνται ενέργειες για την ανάσχεση της μείωσης της απασχόλησης. Η βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος, η προσέλκυση επενδύσεων και η μεταστροφή του αναπτυξιακού προτύπου της Περιφέρειας προς νέους, αναδυόμενους και διεθνώς ανταγωνιστικούς κλάδους θα οδηγήσουν στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων και στην αύξηση της απασχόλησης. Η ανεργία είναι ένα οικονομικό πρόβλημα με κοινωνικές προεκτάσεις (φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, έλλειψη

⁴⁹ ΕΛΣΤΑΤ:

http://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_javax.faces.resource=document&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_in=downloadResources&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_documentID=108576&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN_locale=el

⁵⁰ Βλέπε:

http://www.eea.gr/system/uploads/asset/data/7285/TRIMINAIIO_DELTIO_EEA_IANOYARIOS_2015.pdf

ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης) και εντοπίζεται σε συγκεκριμένες αστικές περιοχές. Η αντιμετώπιση του αρνητικού φαινομένου της ανεργίας θα ενισχύσει την κοινωνική συνοχή στην αστική περιοχή της Αθήνας, καθώς και σε συνοικίες της Δυτικής Αττικής και του Πειραιά όπου παρατηρούνται και τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας.

ΘΣ9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και οποιονδήποτε διακρίσεων.

Η επιδίωξη για «Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη» της Πολιτικής Συνοχής υλοποιείται μέσω του Στόχου 9. Η οικονομική κρίση έχει εντείνει τα φαινόμενα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Στο κέντρο της Αθήνας, σε δυτικές συνοικίες και στην περιοχή του Πειραιά εμφανίζεται υψηλή συγκέντρωση νοικοκυριών σε συνθήκες φτώχειας. Οι έντονες κοινωνικές ανισότητες δυσχεραίνουν την θέση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων. Στόχος είναι η εφαρμογή επενδύσεων σε κοινωνικές και υγειονομικές υποδομές, η ενεργητική ένταξη και η προώθηση ίσων ευκαιριών απασχόλησης σε όλους, η αντιμετώπιση του φαινομένου της έλλειψης στέγης, η κοινωνική ένταξη μειονεκτούντων πληθυσμιακών ομάδων (πχ Ρομά), η καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και η προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Ο Στόχος αυτός αποκτά ιδιαίτερη σημασία λόγω του μεγάλου αριθμού προσφύγων και μεταναστών που εντοπίζεται σε συγκεκριμένες περιοχές του κέντρου. Η αντιμετώπιση των προαναφερθέντων προβλημάτων και η ισόρροπη κοινωνική ανάπτυξη θα ωφελήσει κυρίως τον αστικό ιστό της Περιφέρειας που αντιμετωπίζει και σοβαρότερες κοινωνικές προκλήσεις (υψηλή ανεργία, γκετοποίηση περιοχών του κέντρου, παραβατικότητα κοινωνικών ομάδων, έλλειψη παροχών υπηρεσιών υγείας για όλους, φαινόμενα κοινωνικού διαχωρισμού).

ΘΣ10: Επένδυση στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Επαγγελματική Κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη Διά Βίου Μάθηση.

Στο πλαίσιο του δέκατου Στόχου επιδιώκεται η ανάπτυξη εκπαιδευτικών υποδομών, κτηριακού χαρακτήρα κυρίως στην υποχρεωτική εκπαίδευση και η συνεχώς αυξανόμενη δραστηριοποίηση στους τομείς της Δια Βίου Μάθησης-Κατάρτισης που θα βελτιώσουν επαγγελματικές δεξιότητες του ωφελούμενων.

ΘΣ11: Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Με αυτό τον Θεματικό Στόχο επιχειρείται η αύξηση της αποτελεσματικότητας της Δημόσιας Διοίκησης με την μείωση της γραφειοκρατίας, την άρση του πολύπλοκου συστήματος διαχείρισης και ελέγχου, της συνεχούς και απρόσκοπτης παρακολούθησης του προγράμματος και τον ξεκάθαρο καθορισμό αρμοδιοτήτων.

Με το αναπτυξιακό πρότυπο της νέας περιόδου έχουμε την διάρθρωση του ΠΕΠ Αττικής σε Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ) και την συσχέτισή τους με τους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) που αναλυθήκαν. Συνεπώς η δομή του προγράμματος είναι η ακόλουθη (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ σελ 24-25):

- **ΑΠ1:** Ενίσχυση των Μηχανισμών & των Επενδύσεων των ΜΜΕ της Περιφέρειας Αττικής στην Έρευνα & την Καινοτομία (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ2:** Διάδοση & Ανάπτυξη Καινοτόμων Προϊόντων & Υπηρεσιών των ΜΜΕ με τη χρήση ΤΠΕ (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ3:** Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας & της εξωστρέφειας των ΜΜΕ – Βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας Αττικής για προσέλκυση Επενδύσεων & προαγωγή της Καινοτόμου Επιχειρηματικότητας (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ4:** Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης της χρήσης ΑΠΕ και της Συμπααραγωγής & Προώθησης Χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις Αστικές Περιοχές (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ5:** Προώθηση της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, καθώς και της Πρόληψης & Διαχείρισης Κινδύνων (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ6:** Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής στο Αστικό Περιβάλλον (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ7:** Ενίσχυση της Περιφερειακής Κινητικότητας & των Πολυτροπικών Μεταφορικών Συνδέσεων της Περιφέρειας Αττικής (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ8:** Προώθηση της Ανάπτυξης των Δεξιοτήτων & της Προσαρμοστικότητας του Ανθρώπινου Δυναμικού στους Τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΚΤ).
- **ΑΠ9:** Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης & Καταπολέμηση της Φτώχειας & Διακρίσεων – Διασφάλιση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΚΤ).
- **ΑΠ10:** Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Στοχευμένων Κοινωνικών Υποδομών & Υποδομών Υγείας (ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ11:** Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Στοχευμένων Υποδομών Εκπαίδευσης (ΕΤΠΑ).

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

- **ΑΠ12:**Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής (με χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ).
- **ΑΠ13:** Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής (με χρηματοδότηση του ΕΚΤ).»

Όσον αφορά την χρηματοδότηση, αυτή θα κυμανθεί περίπου στα 1.120.000.00 ευρώ, συναθροίζοντας την ευρωπαϊκή και εθνική συμμετοχή.

Πίνακας 1:Παρουσίαση ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020

Α.Π.	Ταμείο	Θεματικός Στόχος	Στήριξη της ΕΕ	Εθνική συμμετοχή	Συνολικά	Πολιτική Συνοχής 2014-2020)	Κατανομή πόρων
01	ΕΤΠΑ	Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της Καινοτομίας	23.866.040	5.966.510	29.832.550	Έξυπνη Ανάπτυξη	2,62%
02	ΕΤΠΑ	Βελτίωση της πρόσβασης, της χρήσης και της ποιότητας των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών	32.000.000	8.000.000	40.000.000	Έξυπνη Ανάπτυξη	3,51%
03	ΕΤΠΑ	Βελτιωμένη ανταγωνιστικότητα ΜΜΕ	105.639.332	26.409.833	132.049.165		11,58%
04	ΕΤΠΑ	Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	62.881.452	15.720.364	78.601.816	Βιώσιμη Ανάπτυξη	6,90%

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην
Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

05	ΕΤΠΑ	Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη και διαχείριση κινδύνων	76.461.698	19.115.425	95.577.123	Βιώσιμη Ανάπτυξη	8,38%
06	ΕΤΠΑ	Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων	124.437.500	31.109.375	155.546.875	Βιώσιμη Ανάπτυξη	13,64%
07	ΕΤΠΑ	Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και της άρσης των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων	134.073.210	33.518.303	167.591.513		14,70%
08	ΕΚΤ	Προώθηση της διατηρήσιμης και ποιοτικής απασχόλησης και στήριξη της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού	17.437.643	4.359.411	21.797.054		1,91%
09	ΕΚΤ	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης	211.921.340	52.980.335	264.901.675	Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη	29,08%
10	ΕΤΠΑ	Προώθηση της κοινωνικής ένταξης	53.235.286	13.308.822	66.544.108	Χωρίς Αποκλεισμούς	

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην
Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

		και καταπολέμηση της φτώχειας και κάθε διάκρισης				Ανάπτυξη	
11	ΕΤΠΑ	Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση	53.235.286	13.308.822	66.544.108		5,84% (1,84% θα διατεθεί σε δράσεις Τεχνικής Βοήθειας)
Συνολικά			895.188.787	223.797.200	1.118.985.987		100%

Πηγή :ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020, ίδια επεξεργασία .

Αστική ανάπτυξη στο ΠΕΠ Αττικής

Στο κείμενο του ΠΕΠ Αττικής αφιερώνεται ειδικό κεφάλαιο για τις ολοκληρωμένες δράσεις εδαφικής ανάπτυξης. Το κεφάλαιο 4 με τίτλο «Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στην Εδαφική Ανάπτυξη» αναφέρει τις βασικές αρχές και κατευθύνσεις των ολοκληρωμένων προσεγγίσεων. Το εδάφιο 4.2 με τίτλο «Ολοκληρωμένες δράσεις για αστική ανάπτυξη» εξειδικεύει τις δράσεις που αφορούν την αναβάθμιση της αστικής περιοχής του πολεοδομικού συγκροτήματος Αθηνών – Πειραιώς που αποτελεί και την επιλέξιμη περιοχή παρέμβασης.

Η Περιφέρεια Αττικής είναι σύμφωνα με την τυπολογία ΟΟΣΑ-ΕΕ ⁵¹ μια «κυρίαρχα αστική περιοχή» ενώ αποτελεί τη μοναδική Μητροπολιτική Περιφέρεια της Ελλάδας. Οι δράσεις εφαρμογής των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων αφορούν δυο τύπους περιοχών.

Στη πρώτη περίπτωση εντοπίζουμε περιοχές που αντιμετωπίζουν οικονομικά, κοινωνικά, δημογραφικά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Το ιστορικό κέντρο της

⁵¹ ΟΟΣΑ : <http://www.oecd.org/gov/regional-policy/all.pdf>

Αθήνας αντιμετωπίζει ζητήματα υποβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος, συγκέντρωσης εύάλωτων κοινωνικά ομάδων, υψηλής εγκληματικότητας⁵², περιβαλλοντικής ρύπανσης. Μια άλλη περιοχή που αντιμετωπίζει ζητήματα υψηλού επιπέδου ανεργίας και γενικότερης υποβάθμισης είναι το νοτιοδυτικό τμήμα του λεκανοπεδίου, συμπεριλαμβανομένου και περιοχών του Πειραιά και όμορων Δήμων, περιοχές που έχουν πληγεί από τη συνεχιζόμενη αποβιομηχάνιση που εντάθηκε στα χρόνια της κρίσης. Τα κριτήρια επιλογής για τις «υποβαθμισμένες περιοχές» είναι κοινωνικά (υψηλό επίπεδο ανεργίας, ύπαρξη μειονεκτούντων κοινωνικών ομάδων, υψηλό επίπεδο εγκληματικότητας-παραβατικότητας), περιβαλλοντικά (περιοχές με μεγάλο αριθμό εγκαταλελειμμένων κτιρίων κατοικίας, περιοχές αποβιομηχάνισης και περιοχές με ανεπάρκεια κοινωνικών, εκπαιδευτικών και ιατροφαρμακευτικών υποδομών), οικονομικά (κλείσιμο επιχειρήσεων, κάμψη επιχειρηματικότητας και τοπικής παραγωγής) και δημογραφικά (δημογραφική γήρανση, φυγή νέων).

Η δεύτερη περίπτωση αφορά περιοχές που όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο κείμενο του ΠΕΠ (σελ. 301): *«έχουν μια ειδική δυναμική λόγω της συγκέντρωσης υπερτοπικών δραστηριοτήτων και υλοποίησης μεγάλων επενδύσεων στους τομείς του τουρισμού και του πολιτισμού σε συνδυασμό με τις προωθητικές οικονομικές δραστηριότητες που αναδεικνύει η στρατηγική της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης.»* Για να είναι επιλέξιμες αυτές οι περιοχές θα πρέπει να υποστηρίζουν επιχειρηματικές δράσεις οικονομικών συγκεντρώσεων (clusters) σε δυναμικούς τομείς όπως ο τουρισμός και ο πολιτισμός. Οι συγκεντρώσεις αυτές των επιχειρήσεων θα έχουν σημαντικά οφέλη, καθώς αφενός θα προσελκύσουν νέες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες που θα σπεύσουν να εκμεταλλευτούν τις οικονομίες κλίμακας που θα αναπτυχθούν, αφετέρου θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας υψηλής εξειδίκευσης.

Η στρατηγική της Ολοκληρωμένης Χωρικής Προσέγγισης θα είναι μια διαδικασία συνδυαστική, καθώς θα υπάρξει συνδυασμός στόχων, κατευθύνσεων και κριτηρίων του ΕΣΠΑ με χρηματοδότηση από πόρους τομεακών Προγραμμάτων, με στόχο την συνολική αντιμετώπιση των χωρικών προκλήσεων. Το στρατηγικό όραμα αυτής της προσέγγισης συνοψίζεται στο τρίπτυχο: *«προσέλκυση επενδύσεων-αύξηση απασχόλησης- αντιμετώπιση κοινωνικού αποκλεισμού»*.

⁵² http://www.astynomia.gr/images/stories/2015/statistics15/2015_1.pdf

Για τις επιλέξιμες αστικές περιοχές της Περιφέρειας Αττικής εφαρμόζεται η δράση των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) και οι Θεματικοί Στόχοι 1,2,3,4,5,6,8, 9 και 10, αναλόγως την περιοχή αναφοράς.

Ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στην Αττική

Σύμφωνα πάντα με όσα αναφέρονται στο επίσημο έγγραφο του ΠΕΠ Αττικής για την περίοδο 2014-2020 και συγκεκριμένα στο κεφάλαιο 4, η στήριξη των ολοκληρωμένων δράσεων για την αστική ανάπτυξη θα προέλθει από πόρους του ΕΤΠΑ (άρθρο 7 παρ 2 κανονισμός 1301/2013)⁵³, καθώς επίσης και του ΕΚΤ για δράσεις που στοχεύουν στην προώθηση της απασχόλησης, της κοινωνικής ένταξης και στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν από την κυρία Μαυρογονάτου, στέλεχος της ΕΔΑ, η υπηρεσία κλήθηκε να επιλέξει εάν θα δημιουργηθεί ένας ξεχωριστός άξονας που θα δίνει συγκεκριμένα ποσά για δράσεις αστικής ανάπτυξης ή εάν η ολοκληρωμένη αστική διάσταση θα εντασσόταν οριζόντια στη δομή της χρηματοδότησης των στόχων του ΠΕΠ. Επιλέχθηκε η οριζόντια ένταξη των αστικών δράσεων στο πρόγραμμα και η άντληση πόρων από συγκεκριμένους άξονες και επενδυτικές προτεραιότητες.

Η περιφέρεια Αττικής αριθμεί πληθυσμό 3.812.330 (ΕΛΣΤΑΤ απογραφή 2011) εκ των οποίων ένα ποσοστό κοντά στο 70% (περίπου 2.626.000) κατοικεί στο πολεοδομικό συγκρότημα Αθηνών-Πειραιώς, που είναι η επιλέξιμη περιοχή για εφαρμογή του εργαλείου ΟΧΕ για αστική ανάπτυξη. Η επιλογή της συγκεκριμένης περιοχής έγινε από την ΕΔΑ, καθώς εκεί εντοπίζονται εντονότερα προβλήματα σε σχέση με το περιφερειακό (Ανατολική Αττική) και νησιωτικό κομμάτι της Περιφέρειας.

⁵³ Βλέπε : https://www.espa.gr/elibrary/EC1301_ERDF_20122013_L347.pdf

Όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, έτσι και στη περίπτωση της επιλεγμένης περιοχής οι δράσεις ΟΧΕ για τον αστικό χώρο θα αφορούν δυο τύπους περιοχών.

Ο πρώτος τύπος αφορά περιοχές αντιμέτωπες με δημογραφικές, περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις που μπορούν να χαρακτηριστούν ως υποβαθμισμένες. Η υποβάθμισή τους συνίσταται σε υψηλά επίπεδα ανεργίας, κοινωνική και περιβαλλοντική υποβάθμιση, ενώ το πληθυσμιακό μέγεθος εξυπηρέτησης τέθηκε σαν βασικό κριτήριο επιλεξιμότητας από την Διαχειριστική Αρχή της Περιφέρειας. Η περιοχή του ιστορικού κέντρου αντιμετωπίζει συνδυαστικά τα παραπάνω προβλήματα, ενώ περιοχές της Δυτικής Αττικής και του Πειραιά αντιμετωπίζουν επίσης υψηλά επίπεδα ανεργίας και φτωχοποίησης του πληθυσμού. Η θέση αυτών των περιοχών (ως υποβαθμισμένων) προκύπτει από την ύπαρξη Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (Σ.Ο.Α.Π.) ή από οποιαδήποτε άλλη μελέτη στρατηγικού επιπέδου. Μέσω των Σ.Ο.Α.Π. μελετούμε την κατάσταση που επικρατεί σε μια περιοχή και αν αυτή κατατάσσεται επαρκώς δικαιολογημένα στην κατηγορία των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών. Το Σχέδιο αυτό παρέχει ολοκληρωμένη και συνάμα τεκμηριωμένη άποψη για οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά στοιχεία που επικρατούν, στους αστικούς φορείς οι οποίοι μπορούν να καταθέσουν ολοκληρωμένες προτάσεις για χρηματοδότηση αστικών δράσεων στην ΕΔΑ. Στην παρούσα φάση υπάρχει θεσμοθετημένο Σ.Ο.Α.Π. για το κέντρο των Αθηνών⁵⁴ που αναλύει τα προβλήματα και παρουσιάζει την υποβάθμιση της περιοχής. Σε επίπεδο διαβούλευσης, χωρίς ωστόσο να έχουν ψηφιστεί ως νόμοι, έχουν αναπτυχθεί τα Σχέδια για την περιοχή του Πειραιά και της Δυτικής Αττικής. Η υλοποίηση αστικών παρεμβάσεων θα γίνει με εκχώρηση αρμοδιοτήτων και ευθυνών στην οικεία αστική αρχή (διατάξεις σελ. 303), σε Δήμους και όμορες περιοχές αυτών, πληθυσμού άνω των 250.000 κατοίκων για αντιμετώπιση των ζητημάτων υποβάθμισης της περιοχής.

Η δεύτερη κατηγορία υλοποίησης ΟΧΕ για αστική ανάπτυξη, εφαρμόζεται σε περιοχές που εμφανίζουν μια ιδιαίτερη αναπτυξιακή προοπτική λόγω συγκέντρωσης αναπτυξιακών οικονομικών δραστηριοτήτων. Οι περιοχές αυτές δεν προσδιορίζονται αυτόβουλα ως «πόλοι ανάπτυξης» αλλά έχουν προσδιοριστεί ρητά από το Ρυθμιστικό

⁵⁴ ΣΟΑΠ Αθήνας:

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=cwreF0yvjYc%3D&tabid=37&language=el-GR>

Σχέδιο Αθήνας (Ρ.Σ., άρθρο 11)⁵⁵. Επιπλέον, η ενδυνάμωση επενδύσεων στις υποδομές, η ανάπτυξη νέων οικονομικών δραστηριοτήτων, η αύξηση της απασχόλησης, η μείωση του ποσοστού ανεργίας και η ανάδειξη νέων εξωστρεφών κλάδων (π.χ τουρισμός και πολιτισμός) αποτελούν προϋποθέσεις για την τελική επιλογή χρηματοδότησης των συγκεκριμένων περιοχών. Η εφαρμογή της στρατηγικής στις περιοχές με αναπτυξιακές προοπτικές, θα γίνεται με εφαρμογή των άρθρων και κανονισμών που αναφέρθηκαν πιο πάνω και με εκχώρηση αρμοδιοτήτων και εξουσιών σε ενδιάμεσο φορέα (Δήμος ή όμοροι Δήμοι είτε Οργανισμοί χάραξης και άσκησης χωρικής πολιτικής).

Οι ΟΧΕ λοιπόν όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε στην συνέντευξη με την αρμόδια υπάλληλο της ΕΔΑ, είναι ένα εργαλείο εφαρμογής σχεδίων για την αντιμετώπιση των ήδη υπαρχόντων προβλημάτων που έχουν καθοριστεί από μελέτες στρατηγικού σχεδιασμού (Σ.Ο.Α.Π. και Ρ.Σ.). Στοχεύουν δε σε ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις που θα συνδυάζουν μέσα, πόρους και φορείς με απώτερο επιδιωκόμενο αποτέλεσμα την συνολική αντιμετώπιση οικονομικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει το αστικό κομμάτι της Περιφέρειας.

Οι ΟΧΕ θα ενεργοποιούν τις ακόλουθες επενδυτικές προτεραιότητες του ΠΕΠ Αττικής: 1β, 2γ, 3α, 4γ, 5α, 6ε, 9α, 10, 8 (iii, iv) και 9 (i, ii, iii, iv, v). Υποχρεωτική είναι η ενεργοποίηση τουλάχιστον τριών επενδυτικών προτεραιοτήτων από τουλάχιστον δυο διαφορετικούς ΘΣ του ΕΤΠΑ και τουλάχιστον τριών επενδυτικών προτεραιοτήτων του ΕΚΤ, ενώ απαραίτητη προϋπόθεση εφαρμογής είναι η κατάρτιση επιχειρησιακού σχεδίου με μετρήσιμους ποσοτικά στόχους, που εξυπηρετούν αποκλειστικά τους δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 (ΠΕΠ σελ. 303). Οι δείκτες εκροών σύμφωνα με την κυρία Μαυρογονάτου μας δείχνουν ποιοι είναι οι επιδιωκόμενοι στόχοι υλοποίησης ενώ με τους δείκτες αποτελεσμάτων κρίνεται η επιτυχία υλοποίησης στο τέλος της περιόδου.

⁵⁵ Ρ.Σ. :

<http://www.organismosathinas.gr/userfiles/file/%CE%A1%CE%A3%CE%91%202021/SXEDIO%20NOMOU%20RSA.pdf>

Επενδυτικές προτεραιότητες ΠΕΠ Αττικής που υλοποιούνται με το εργαλείο ΟΧΕ

Στο νέο πλαίσιο για την ανάπτυξη της Περιφέρειας προβλέπονται επιμέρους επενδυτικές προτεραιότητες που προάγουν την ανάπτυξη στον αστικό ιστό της Αττικής κάνοντας χρήση του εργαλείου ΟΧΕ. Ο συνδυασμός των επιμέρους στρατηγικών θα βοηθήσει ώστε τα μειονεκτήματα που εντοπίζονται στην αστική περιοχή να αντιμετωπιστούν με ολοκληρωμένο τρόπο. Ακολουθεί ενδεικτικά παράθεση στόχων και στοιχείων των επενδυτικών προτεραιοτήτων, σύμφωνα πάντα με όσα αναφέρονται στο επίσημο έγγραφο του ΠΕΠ Αττικής.

Επενδυτική προτεραιότητα **1β** (σελ. 55): Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην έρευνα και την καινοτομία, ανάπτυξη δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Με αυτή την πρωτοβουλία επιδιώκεται μόχλευση πόρων για έρευνα και ανάπτυξη που δαπανούν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων, συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων με πανεπιστήμια, δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων (clusters), δημιουργία καινοτόμων υπηρεσιών προς τους πολίτες που συνδέονται με Ολοκληρωμένες Αστικές παρεμβάσεις, ανάπτυξη start ups επιχειρήσεων και εισαγωγή νέων προϊόντων, ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας που θα εντάξει στην αγορά εργασίας ανθρώπους που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, ανάπτυξη υπηρεσιών τουρισμού και δικτύωσης, καθώς επίσης και συνεργασίες με κέντρα καινοτομίας. Ορισμένες από αυτές τις δράσεις μπορούν να ενταχθούν σε εργαλεία ΟΧΕ.

Όσον αφορά τους μετρήσιμους στόχους επιδιώκεται αύξηση των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη (ως ποσοστό του ΑΕΠ) από 0,34% σε 0,56% στο τέλος του προγράμματος (δείκτης αποτελέσματος σελ. 57).

Συνολικά για τον Άξονα Προτεραιότητας (ΑΠ) 1 για ολοκληρωμένες δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης θα δαπανηθούν 3.102.585 ευρώ μέσω του ΕΤΠΑ. Η ενίσχυση της καινοτομίας, η προσέλκυση επενδύσεων, η τεχνολογική πρόοδος και η

δημιουργία νέων θέσεων εργασίας είναι η συμβολή αυτής της δράσης στα πλαίσια της αστικής ανάπτυξης.

Επενδυτική προτεραιότητα **2γ** (σελ. 78): Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, της ηλεκτρονικής μάθησης, της ηλεκτρονικής ένταξης, του ηλεκτρονικού πολιτισμού και της ηλεκτρονικής υγείας.

Ενδεικτικά δράσεις που μπορούν να ενταχθούν σε εργαλεία Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης είναι εφαρμογές στους τομείς της Επικοινωνίας και Πληροφορικής, εκσυγχρονισμός έκδοσης εισιτηρίων στις αστικές συγκοινωνίες-εφαρμογές πληροφορικής στις αστικές μεταφορές (Τηλεματική), ηλεκτρονικές υπηρεσίες προς τους αναζητούντες εργασία, δράσεις ηλεκτρονικής προβολής της Αττικής ως τουριστικού τόπου προσέλκυσης επισκεπτών, ηλεκτρονικές εφαρμογές ενημέρωσης καταναλωτών και παραγωγών, ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων πληθυσμού, εφαρμογές Πληροφορικής για ενίσχυση Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και ανάπτυξη εφαρμογών για αμεσότερη πρόσβαση σε υποδομές υγείας για όλους.

Η συνεισφορά του ΕΤΠΑ για ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις για τον ΑΠ2, ανέρχεται σε 1.600.000 ευρώ ενώ ενισχύεται η εξωστρέφεια, η ελκυστικότητα και η ανταγωνιστικότητα της Αττικής με την υλοποίηση εφαρμογών Πληροφορικής και Επικοινωνίας, παράλληλα εξυπηρετείται και ο στόχος της «Εξυπνης» ανάπτυξης στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής.

Επενδυτική προτεραιότητα **3α** (σελ. 87): Προώθηση της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής εκμετάλλευσης νέων ιδεών και τη στήριξη της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων μέσω φυτωρίων επιχειρήσεων.

Μέσω αυτής της πρωτοβουλίας επιδιώκεται η αύξηση του αριθμού των συνεργαζόμενων επιχειρήσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας clusters σε 300 στο τέλος του προγράμματος(ΠΕΠ σελ. 88), η στήριξη της επιχειρηματικότητας, η αύξηση της απασχόλησης στις ΜΜΕ της Αθήνας καθώς και η ανάσχεση της συρρίκνωσης της παραγωγικής βάσης.

Το ποσό των 15.845.900 ευρώ θα δαπανηθεί συνολικά από τον επιμέρους συνολικό προϋπολογισμό του Άξονα 3 για την υλοποίηση αστικών παρεμβάσεων.

Επενδυτική προτεραιότητα 4γ: (σελ. 122) Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων κτηρίων και του τομέα της στέγασης.

Μέσω αυτής της δράσης προωθείται κυρίως η εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια και ιδιαίτερα στα δημόσια κτίρια. Η ενεργειακή αναβάθμιση σε συνδυασμό με δράσεις αστικής αναζωογόνησης θα μειώσει την υψηλή ζήτηση για κατανάλωση ενέργειας. Ενδεικτικά να τονιστεί ότι ο αριθμός των δημοσίων κτιρίων που θα υποστούν ενεργειακή αναβάθμιση προβλέπεται να φτάσει στα 320 τα περισσότερα εκ των οποίων βρίσκονται στον ευρύτερο αστικό ιστό της Περιφέρειας. Η μείωση της ετήσιας κατανάλωσης ενέργειας των δημοσίων κτιρίων αναμένεται να είναι της τάξης των 435.000 kWh/έτος ενώ θα πρέπει να τονιστεί επίσης ότι σύμφωνα πάντα με τους δείκτες εκροών η εκτιμώμενη μείωση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου θα είναι 5.797 τόνοι ισοδύναμου CO₂ (σελ. 130).

Μέσω του ΑΠ4 θα διατεθούν συνολικά από το ΕΤΠΑ 15.720.363 ευρώ για δράσεις που θα βελτιώσουν το αστικό περιβάλλον και θα μειώσουν τις μεγάλες απαιτήσεις σε ενέργεια στην επιλέξιμη περιοχή. Ο συγκεκριμένος Άξονας μέσω των δράσεων που υποστηρίζει συμβάλει στην δημιουργία προϋποθέσεων «Βιώσιμης Ανάπτυξης» στο αστικό περιβάλλον και στον στρατηγικό στόχο της Ένωσης για βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά 20% μέχρι το 2020.

Μέσω της επενδυτικής πρωτοβουλίας 5α (σελ. 140): Στήριξη των επενδύσεων για προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, καθώς και των τεχνικών που βασίζονται στο οικοσύστημα, επιδιώκεται ο μετριασμός των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στο αστικό περιβάλλον. Βασικός στόχος είναι η αντιπλημμυρική θωράκιση περιοχών που πλήττονται από φαινόμενα πλημμύρας (στη Δυτική Αττική κυρίως) καθώς επίσης και η μείωση του κόστους αντιμετώπισης καταστροφών. Σκοπός είναι στο τέλος της περιόδου το ποσοστό του πληθυσμού που προστατεύεται από φυσικούς κινδύνους (πλημμύρας ή πυρκαγιών σε ορισμένες περιοχές) να ανέλθει από το 79% στο 95%, ενώ ο αριθμός των επιπλέον κατοίκων που θα ωφεληθεί από τη δημιουργία αντιπλημμυρικών μέτρων να φτάσει τους 385.000. Η πρωτοβουλία αυτή θα συμβάλει στην προώθηση της «Βιώσιμης Ανάπτυξης», ενώ το πόσο των 15.292.340 ευρώ από τον επιμέρους προϋπολογισμό του Άξονα 5 θα διατεθεί μέσω του ΕΤΠΑ σε δράσεις που υποστηρίζουν το εργαλείο ΟΧΕ.

Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στον Άξονα 6 που φέρει τον τίτλο « Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής στο Αστικό Περιβάλλον» και κυρίως στην επενδυτική πρωτοβουλία 6ε: «Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, την ανάπλαση των πόλεων, την αναζωογόνηση και την απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου» που αφορά τις επιλέξιμες περιοχές εφαρμογής ΟΧΕ.

Σύμφωνα πάντα με κείμενο του ΠΕΠ Αττικής στην ανάλυση αυτής της πρωτοβουλίας (σελ. 171) για τη βελτίωση τη ποιότητας ζωής στις επιλέξιμες περιοχές εφαρμογής ΟΧΕ θα υλοποιηθεί με:

- Προώθηση δράσεων αστικής αναζωογόνησης σε περιβαλλοντικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο σε υποβαθμισμένες περιοχές ή/και σε περιοχές εμβληματικού χαρακτήρα / ειδικής δυναμικής, οι οποίες θα συμβάλλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και στην ανάδειξη της μητροπολιτικότητας της Αττικής.
- Προώθηση συνδυασμένων δράσεων με τομεακές παρεμβάσεις για την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων και προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων.
- Βελτίωση της επιχειρηματικότητας και προσέλκυση «δευτερογενών» ιδιωτικών επενδύσεων.
- Αύξηση της απασχόλησης τόσο στις περιοχές παρέμβασης των δράσεων αστικής αναζωογόνησης, όσο και σε ολόκληρη την Περιφέρεια.
- Εξομάλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και προώθηση ισόρροπης ανάπτυξης, με διάχυση των ωφελειών των παρεμβάσεων σε ολόκληρη την Περιφέρεια. (ΠΕΠ σελ. 171)

Επιδίωξη αυτής της επενδυτικής στρατηγικής για τον αστικό χώρο είναι η συνολική αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών, δημογραφικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι επιλέξιμες περιοχές με την εφαρμογή ΟΧΕ. Στόχος είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής στο κέντρο, η προσέλκυση επενδύσεων, η μείωση του φαινομένου της αστικής εγκατάλειψης, η εξάλειψη φαινομένων γκετοποίησης αστικών γειτονιών, η μείωση της παραβατικότητας και εγκληματικότητας, η μείωση της ανεργίας και η δημιουργία νέων βιώσιμων θέσεων

απασχόλησης, η αναπροσαρμογή του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού στις νέες επιταγές και ιδιαιτερότητες των υποβαθμισμένων περιοχών καθώς επίσης η βελτίωση των ΜΜΜ.

Στους δείκτες εκροών αναφέρονται στοιχεία που μας δείχνουν τις ωφέλειες που αναμένεται να έχουν οι ολοκληρωμένες αστικές δράσεις. Πιο συγκεκριμένα ο πληθυσμός που αναμένεται να ζει σε περιοχές με ολοκληρωμένες στρατηγικές αστικής ανάπτυξης θα φτάσει στο τέλος της περιόδου στα 500.000 άτομα ενώ στον τομέα της αστικής ανάπτυξης η δημιουργία ή ανάπλαση 2.000.000 τ.μ. υπαίθριων χώρων θα βοηθήσει στη βελτίωση της αστικής εικόνας των επιλέξιμων περιοχών.

Σχεδόν 50.000.000 ευρώ συνεισφέρει ο Άξονας 6 μέσω του ΕΤΠΑ για ολοκληρωμένες δράσεις αστικής ανάπτυξης σε περιοχές υλοποίησης ΟΧΕ.

Η τόνωση της απασχόλησης επιχειρείται με τις επενδυτικές προτεραιότητες **8γ**: «Αυτοαπασχόληση, επιχειρηματικότητα και δημιουργία νέων επιχειρήσεων, και ειδικά καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων» και **8δ**: «Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές».

Στην πρώτη περίπτωση (**8γ**) (ΠΕΠ σελ. 209) η βελτίωση της απασχόλησης μέσω ίδρυσης επιχειρήσεων κυρίως σε τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΠΣΕΕ) αποτελεί πρώτιστο μέλημα. Η δημιουργία νέων επιχειρήσεων, η προώθηση της απασχόλησης των νέων επιστημόνων υψηλής εξειδίκευσης, η ανάπτυξη φυτωρίων επιχειρηματικών ιδεών θα βελτιώσει το επιχειρηματικό κλίμα των επιλέξιμων περιοχών. Με την προώθηση της επιχειρηματικότητας θα δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας που θα συμβάλουν στην μείωση της ανεργίας στις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές. Δράσεις ενισχυτικού χαρακτήρα (βελτίωση γνώσεων και δεξιοτήτων, παροχή κινήτρων, επενδυτική στήριξη για τόνωση της αυτοαπασχόλησης, στήριξη στα πρώτα στάδια ανάπτυξης της επιχείρησης) θα ωφελήσουν τους νέους επιχειρηματίες και τις νεοϊδρυθείσες ΜΜΕ, που στόχος είναι στο τέλος της περιόδου (2023) να φτάσουν σε αριθμό τις 430 επιχειρήσεις (σελ. 213).

Με την επενδυτική πρωτοβουλία **8δ** (ΠΕΠ σελ. 214) αναδεικνύεται η ανάγκη προσαρμογής των εργαζομένων και επιχειρήσεων σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικό περιβάλλον σε συνθήκες κρίσης. Οι βασικές επιδιώξεις της δράσης είναι

η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ της Αττικής, η στήριξη της καινοτομίας και η αύξηση της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων. Αναμένεται αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων που βελτιώνουν την επιχειρηματική τους λειτουργία από 160 σε 190 (σελ. 214). Επιπρόσθετα, ο στόχος είναι στο τέλος εφαρμογής του προγράμματος οι υποστηριζόμενες επιχειρήσεις να ανέλθουν σε 290. Σημαντική επίσης θεωρείται η συμβολή της δράσης αυτής στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ως αποτέλεσμα της προσαρμογής των επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες.

Για Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις αντλούνται από τον στόχο 8 περίπου 10,5 εκατ. ευρώ. Στη συγκεκριμένη χρηματοδότηση εμπλέκεται το ΕΚΤ.

Για την διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής έχει αναπτυχθεί ο ένατος Άξονας Προτεραιότητας (ΠΕΠ σελ.225). Οι επιμέρους πρωτοβουλίες του Άξονα (**9a** και **9i-9v**) αποσκοπούν στην ενεργητική ένταξη και την προώθηση ίσων ευκαιριών απασχόλησης για όλους, στην προώθηση της απασχόλησης ευπαθών κοινωνικών ομάδων, στη μείωση ποσοστού φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, στην κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων ομάδων όπως Ρομά και χρήστες ουσιών, στην καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων, στην πρόσβαση ευάλωτων ομάδων σε υπηρεσίες εκπαίδευσης, κοινωνικής φροντίδας και υγείας, στην προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας .

Ενδεικτικά στοιχεία που αφορούν τους προς επίτευξη στόχους είναι η δημιουργία 20.000 θέσεων εργασίας για ανέργους και άλλα μειονεκτούντα άτομα, η κοινωνικοοικονομική ένταξη συνολικά 5.500 μεταναστών, αλλοδαπών και άλλων περιθωριοποιημένων ομάδων, η προώθηση ίσων ευκαιριών σε 5.500 άτομα με αναπηρία, 115.000 άτομα θα καλύπτονται από Υγειονομικό «Δίχτυ» Ασφαλείας ενώ θα στηριχτούν 265 κοινωνικές επιχειρήσεις.

Η «Χωρίς Αποκλεισμούς Ανάπτυξη» προωθείται μέσω των δράσεων του Άξονα 9. Η προώθηση της κοινωνικής ένταξης, η καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων αποτελεί ίσως την σημαντικότερη πολιτική σε αστικό περιβάλλον. Στις επιλέξιμες περιοχές εφαρμογής ΟΧΕ για την Αττική εμφανίζονται σε μεγάλη ένταση κοινωνικά προβλήματα κυρίως αποκλεισμού, φτώχειας, υψηλής ανεργίας και περιθωριοποίησης κοινωνικών ομάδων.

Η διασφάλιση της Κοινωνικής Συνοχής στον αστικό ιστό της Περιφέρειας Αττικής χρηματοδοτείται από το ΕΚΤ μέσω του Άξονα 9 με 63.576.400 ευρώ.

Για την επενδυτική προτεραιότητα **10α**: «Επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και την διά βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών κατάρτισης και εκπαίδευσης» όπου επιδιώκεται αναβάθμιση του συστήματος εκπαίδευσης, θα δαπανηθούν 15.970.586 ευρώ για δράσεις που αφορούν τις επιλέξιμες αστικές περιοχές εφαρμογής ΟΧΕ.

Στην ανάλυση των επενδυτικών προτεραιοτήτων που προηγήθηκε γίνεται σαφές ότι η ολοκληρωμένη προσέγγιση των αστικών προβλημάτων είναι στο επίκεντρο των ασκούμενων παρεμβάσεων. Στόχος είναι η συνολική αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών προβλημάτων της αστικής περιοχής. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού και στην ομαλή κοινωνική ένταξη μειονεκτούντων ατόμων. Εξίσου σημαντική πρόκληση είναι η διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος, κυρίως στην αστική περιοχή του κέντρου της Αθήνας όπου συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός μεταναστών.

Πίνακας 2:ΟΧΕ Περιφέρεια Αττικής

Άξονας Προτεραιότητας (Α.Π)	Επενδυτική προτεραιότητα.	Χρηματοδότηση για Ο.Χ.Ε σε επιλέξιμες αστικές περιοχές.(ευρώ)	Ταμείο	Επιδιώξεις- αντιμετώπιση αστικών προκλήσεων
1	1.β:Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων σε έρευνα και καινοτομία	3.102.585	ΕΤΠΑ	Πόροι για Ε&Α,clusters επιχειρήσεων, αύξηση απασχόλησης
2	2.γ:Ενίσχυση εφαρμογών ΤΠΕ	1.600.000	ΕΤΠΑ	Εξωστρέφεια- ανταγωνιστικότη α, θέσεις εργασίας

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην
Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

3	3.α:Πρώθηση επιχειρηματικότητας	15.845.900	ΕΤΠΑ	Κοινωνική επιχειρηματικότητα, θέσεις εργασίας, συνεργασίες επιχειρήσεων
4	4.γ:Στήριξη ενεργειακής απόδοσης, εξοικονόμηση ενέργειας	15.720.363	ΕΤΠΑ	Προστασία αστικού περιβάλλοντος, μείωση ενεργειακής κατανάλωσης , εξοικονόμηση ενέργειας
5	5.α:Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, πρόληψη κ διαχείριση κινδύνων.	15.292.340	ΕΤΠΑ	Αντιμετώπιση πυρκαγιών-πλημμυρών, προσαρμογή σε κλιματικές αλλαγές, αντιμετώπιση περιβαλλοντικών προκλήσεων
6	6.ε:Βελτίωση αστικού περιβάλλοντος, ανάπλαση και αστική αναζωογόνηση	49.775.000	ΕΤΠΑ	Βελτίωση ποιότητας ζωής στο αστικό περιβάλλον, ανάπλαση , μείωση ρύπανσης ,αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων

Αστικές Πολιτικές Ευρωπαϊκής Ένωσης και Εφαρμογή Αστικών Παρεμβάσεων στην
Περιφέρεια Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020

8	8iii:Αυτοάπασχόληση- επιχειρηματικότητα- νέες επιχειρήσεις 8iv:Προσαρμογή εργαζομένων-επιχειρήσεων	10.462.586	ΕΚΤ	Ενίσχυση απασχόλησης , επιχειρηματικότη ας, αναζωογόνηση υποβαθμισμένων αστικών περιοχών
9	9.α:Επενδύσεις σε υποδομές υγείας και κοινωνικές υποδομές	15.970.586	ΕΤΠΑ	Αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων ,ίσες ευκαιρίες για όλους , υγειονομική περίθαλψη
9	9i:Ενεργητική ένταξη, ίσες ευκαιρίες, 9ii: Κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων,9iii:Καταπολέμη ση κοινωνικών διακρίσεων,9iv:Πρόσβαση για όλους σε υπηρεσίες υγείας και περίθαλψης,9v:Προώθηση κοινωνικής επιχειρηματικότητας.	63.576.402	ΕΚΤ	Άρση κοινωνικού αποκλεισμού, ενεργητική ένταξη στην κοινωνία μειονεκτούντων πληθυσμιακών ομάδων, κοινωνική συνοχή, ισότητα, μείωση φαινομένων φτώχειας και
10	Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	15.970.586	ΕΤΠΑ	Ενίσχυση εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης- Κατάρτησης

Πηγή: ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020, ίδια επεξεργασία

Χρηματοδότηση δράσεων αστικής ανάπτυξης

Η χρηματοδότηση για τις δράσεις αστικής πολιτικής ανέρχεται σε 267 εκατ. ευρώ, ενώ θα φτάσει περίπου τα 300 εκατ. ευρώ αν αθροίσουμε και την κρατική συμμετοχή.

Πίνακας 3: Ολοκληρωμένες δράσεις για βιώσιμη αστική ανάπτυξη –ενδεικτικά ποσά στήριξης ΕΤΠΑ και ΕΚΤ

Ταμείο	Στήριξη μέσω ΕΤΠΑ και ΕΚΤ (ενδεικτικά) (σε ευρώ)	Ποσοστό της συνολικής ενίσχυσης του ταμείου για το πρόγραμμα
Σύνολο ΕΚΤ	74.038.988,00	31,69%
Σύνολο ΕΤΠΑ	193.610.305,00	28,54%
Σύνολο ΕΚΠΑ +ΕΚΤ	267.649.293,00	29,35%

Πηγή :ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020

Οι πόροι αντλούνται από τις επιμέρους επενδυτικές προτεραιότητες, όπως αναφέρθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο και αθροίζουν το συνολικό ποσό των 267,7 εκατ. ευρώ. Το στέλεχος της ΕΔΑ κυρία Μαυρογονάτου⁵⁶ σε ερώτηση για το εάν η οικονομική κρίση επηρεάζει το συνολικό διαθέσιμο ποσό για τις αστικές πολιτικές ανέφερε σχετικά ότι: « Το ποσό που έχουμε στη διάθεσή μας είναι καθορισμένο και με αυτό πορευόμαστε. Στο πλαίσιο επίδοσης των προγραμμάτων μπορεί να υπάρξει μείωση των πόρων εάν δεν επιτύχεις τους στόχους. Το έτος 2018 είναι ένα κομβικό χρονικό σημείο, καθώς θα υπάρξει αξιολόγηση για το τι έχουμε καταφέρει έως τότε. Εάν οι προς επίτευξη στόχοι, μέχρι εκείνο το χρονικό σημείο, δεν έχουν επιτευχθεί, οι στόχοι αναπροσαρμόζονται προς τα κάτω, με αποτέλεσμα να χαθούν πόροι. Είναι ένα στοίχημα για τους εμπλεκόμενους φορείς η αποδοτικότητα με στόχο να μην απολεσθούν κονδύλια που θα διατεθούν για τις αστικές πολιτικές στους δυο τύπους επιλέξιμων περιοχών εφαρμογής ΟΧΕ.»

Όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα και εάν η εφαρμογή του επηρεάζεται από υπάρχουσες συνθήκες η κυρία Μαυρογονάτου ανέφερε σχετικά: « Είμαστε ακόμη σε φάση εξειδίκευσης. Το 2016 θα αναπτυχθούν τα πρώτα σχέδια και στη συνέχεια θα υπάρξει σταδιακή εφαρμογή των δράσεων. Ο ορίζοντας πλήρους εφαρμογής είναι από το 2017 έως το 2023 όπου και λήγει το πρόγραμμα. Αποτελεί στοίχημα η

⁵⁶ Κυριότερα σημεία συνέντευξης στο Παράρτημα της εργασίας

ολοκληρωμένη αστική παρέμβαση. Το πώς θα εφαρμοστεί και ο βαθμός επιτυχίας είναι το ζητούμενο και θα εξαρτηθεί από τις δράσεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Ο συνδυασμός τομέων και παρεμβάσεων, η εμπλοκή ΕΤΠΑ και ΕΚΤ σε κοινωνικοοικονομικά αστικά ζητήματα είναι μια καινοτομία με την οποία δεν έχουμε και την καλύτερη δυνατή εξοικείωση».

Αντίστοιχους προβληματισμούς εκφράζει και η κυρία Όρφανου ⁵⁷ από την ΕΥΣΣΑ: *«Η Αθήνα αποτελεί ισχυρό περιφερειακό πόλο και μπορεί να βελτιώσει την εικόνα της μόνο μέσα από την στόχευση πολιτικής και τις συνεργασίες. Οι ΟΧΕ είναι ένα ισχυρό εργαλείο αστικής εφαρμογής και πλέον οι πόλεις αναλαμβάνουν περισσότερες ευθύνες και αρμοδιότητες. Απαραίτητη προϋπόθεση για να εγκριθεί μια ΟΧΕ είναι η ύπαρξη μια στρατηγικής χωρικής μελέτης ίσως τύπου ΣΟΑΠ κάτι που η Αθήνα διαθέτει. Η δυσκολία αλλά και ταυτόχρονα πρόκληση αποτελεί η συνεργασία διαφορετικών Ταμείων, διαφορετικών Υπηρεσιών για να παράξουν ένα αποτέλεσμα. Επιπλέον θα πρέπει να ορίζονται ξεκάθαρες αρμοδιότητες για τους Ενδιάμεσους φορείς και αυστηρά-αξιοκρατικά κριτήρια επιλογής τους.»*

Κυριότερα σημεία ΟΧΕ Αττικής 2014-2020

Οι ΟΧΕ θα εφαρμοστούν σε δυο τύπους περιοχών: σε υποβαθμισμένες περιοχές και σε περιοχές που εμφανίζουν αναπτυξιακές δυνατότητες (πόλοι ανάπτυξης). Τα χαρακτηριστικά αυτά των επιλέξιμων περιοχών περιγράφονται σε μελέτες στρατηγικού χωρικού σχεδιασμού π.χ. τύπου ΣΟΑΠ. Από κάθε θεματικό στόχο αντλούνται χρήματα που θα χρησιμοποιηθούν για αστικές δράσεις. Η άθροιση των επιμέρους χρηματοδοτικών πόρων από επενδυτικές προτεραιότητες ανέρχεται σε σχεδόν 300 εκατ. ευρώ, αν συνυπολογίσουμε και την κρατική συμμετοχή. Στο πρόγραμμα αστικής ανάπτυξης εμπλέκεται τόσο το ΕΤΠΑ για αστικές δράσεις οικονομικής και περιβαλλοντικής υφής αλλά και το ΕΚΤ που χρηματοδοτεί κοινωνικές πρωτοβουλίες (πολύ-ταμειακό πρόγραμμα). Στους ενδιάμεσους φορείς υλοποίησης, που μπορεί να είναι οικείες αστικές αρχές ή συμπράξεις Δήμων, Οργανισμών και Επιχειρήσεων που έχουν αρμοδιότητα χάραξης και άσκησης

⁵⁷ Κυριότερα σημεία συνέντευξης στο Παράρτημα της εργασίας

χωρικής πολιτικής, γίνεται εκχώρηση αρμοδιοτήτων και ευθυνών. Η καταλληλότερη επιλογή αυτών των φορέων αποτελεί ζητούμενο για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της αστικής πολιτικής. Το εργαλείο ΟΧΕ βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο εφαρμογής, ωστόσο τους επόμενους μήνες αναμένεται να ξεκινήσει η πλήρης εφαρμογή του. Οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες και οι αρμόδιοι φορείς καλούνται να συνεργαστούν αρμονικά για την μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων στον αστικό ιστό της Αθήνας.

Συμπεράσματα

Οι πόλεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως «κινητήρες ανάπτυξης» καθώς μέσω αυτών προωθείται η διαδικασία της οικονομικής βελτίωσης, αντιμετωπίζουν ωστόσο και σημαντικές απειλές όπως υψηλά επίπεδα ανεργίας, περιβαλλοντική υποβάθμιση και κοινωνική ανισορροπία. Τις απειλές αυτές καλείται να βελτιώσει η (άτυπη) αστική πολιτική της ΕΕ.

Οι σύγχρονες αστικές προκλήσεις στον ευρωπαϊκό χώρο (παγκοσμιοποίηση, οικονομική κρίση, μεταναστευτικό ζήτημα, αστικοποίηση, περιβαλλοντική επιβάρυνση, υψηλά επίπεδα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού) απαιτούν συνεχή ενίσχυση των αστικών πολιτικών. Το ενδιαφέρον της Ένωσης για την αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων εντοπίζεται στα τέλη του 1980 και ολοένα αυξάνεται μέχρι σήμερα.

Την περίοδο 1989-2013 λαμβάνουν χώρα σημαντικές αστικές πρωτοβουλίες της Ένωσης σε συνάρτηση πάντα με τους γενικότερους αναπτυξιακούς στόχους της κάθε περιόδου. Αρχικά τα Αστικά Πιλοτικά Προγράμματα έθεσαν τον πρώτο προβληματισμό για αστικά ζητήματα, οι παρεμβάσεις URBAN αργότερα, συνέχισαν την υλοποίηση των αστικών παρεμβάσεων, ενώ από το 2007 η σταδιακή κατάργηση των επιμέρους πρωτοβουλιών και η ένταξη των αστικών δράσεων στα Επιχειρησιακά Προγράμματα κατέδειξε με τον πλέον χαρακτηριστικό τρόπο την σπουδαιότητα της αστικής διάστασης στην Πολιτική Συνοχής.

Για τη νέα περίοδο προγραμματισμού 2014-2020 προωθούνται δράσεις Ολοκληρωμένης Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης με στόχο την συνολική αντιμετώπιση των οικονομικών, δημογραφικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων. Σε αυτό το πλαίσιο δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην αστική ανάπτυξη σε προγραμματικό επίπεδο, ενισχύεται η αστική πολιτική με καινοτόμα εργαλεία όπως το εργαλείο ΟΧΕ, η χρηματοδότηση αστικών παρεμβάσεων είναι αυξημένη και προέρχεται από περισσότερα ταμεία, παρατηρείται βελτιωμένη δικτύωση μεταξύ πόλεων για ανταλλαγή γνώσεων και πληροφοριών. Παράλληλα, σημαντικό επίσης χαρακτηριστικό της νέας προσέγγισης είναι η μεταφορά ευθυνών και αρμοδιοτήτων στις αστικές αρχές και η ενεργή συμμετοχή του τοπικού αστικού πληθυσμού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Όσον αφορά στην περίπτωση της Περιφέρειας Αττικής, τα αστικά προβλήματα που αντιμετωπίζει έχουν ενταθεί λόγω της οικονομικής κρίσης των τελευταίων ετών. Το εργαλείο ΟΧΕ καλείται να μετριάσει τις αρνητικές αστικές απειλές στις επιλέξιμες περιοχές της Αθήνας. Αν και σήμερα (2016) βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο υλοποίησης, ωστόσο αναμένεται σταδιακά να ξεκινήσει η διαδικασία πλήρους εφαρμογής του. Η συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων και η επιδίωξη ολοκληρωμένων λύσεων στα προβλήματα της πόλης αποτελούν πρόκληση. Στόχοι όπως η αύξηση των θέσεων απασχόλησης, η κοινωνική ευημερία χωρίς αποκλεισμούς, η μείωση των επιπτώσεων της κρίσης, η αύξηση ελκυστικότητας της Αθήνας με εφαρμογή νέων τεχνολογιών και η περιβαλλοντική αναβάθμιση μπορούν να επιτευχθούν στα πλαίσια του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020.

Η σημαντικότητα των αστικών πολιτικών της ΕΕ είναι πλέον αδιαμφισβήτητη. Το ενδιαφέρον για την αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων είναι συνεχώς αυξανόμενο και πλέον έχει παγιωθεί σε επίπεδο Περιφερειακής Πολιτικής Συνοχής. Σχεδόν το 80% των κατοίκων της Ευρώπης ζουν σε πόλεις, οπότε γίνεται κατανοητή η προσπάθεια ενίσχυσης των αστικών παρεμβάσεων που στοχεύουν σε βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης του πληθυσμού.

Όσον αφορά τον προβληματισμό του δεύτερου μέρους της εργασίας για το κατά πόσον η αστική διάσταση της Πολιτικής Συνοχής έχει ληφθεί υπόψη στον αναπτυξιακό σχεδιασμό για την πόλη της Αθήνας για την περίοδο 2014-2020, η απάντηση που μπορεί να δοθεί, μετά την ανάλυση του ΠΕΠ Αττικής και την παρουσίαση του εργαλείου ΟΧΕ για τις επιλέξιμες αστικές περιοχές, είναι ότι το Πρόγραμμα για την Αθήνα της νέας περιόδου έχει σαν προτεραιότητα τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στην πόλη. Η βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων, η ανάδειξη κλάδων που υπερτερεί η Αττική όπως ο τουρισμός και ο πολιτισμός, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και η δημιουργία βιώσιμων θέσεων απασχόλησης αποτελούν βασικές επιδιώξεις των Ολοκληρωμένων Αστικών Πολιτικών για την Αττική.

Μελλοντικά αναμένεται να υπάρξει συνέχιση των δράσεων αστικής αναζωογόνησης σε επίπεδο ΕΕ. Όσον αφορά την Αττική μπορούν να προταθούν ενέργειες που θα βελτιώσουν τις πολιτικές στο αστικό της περιβάλλον. Η συνεργασία των αρμοδίων φορέων άσκησης αστικής πολιτικής, η συγκεκριμενοποίηση των επιδιώξεων και

μετρήσιμων στόχων, η ενεργότερη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού στις συλλογικές διαδικασίες, η δικτύωση αστικών περιοχών για ανταλλαγές γνώσεων, η ενίσχυση των αστικών μεταφορών για αποσυμφόρηση του κέντρου, η ανάδειξη των αστικών προκλήσεων μέσω διοργάνωσης συνεδρίων σε ερευνητικά κέντρα, μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για περαιτέρω προώθηση της αστικής πολιτικής στην Αθήνα.

Η εφαρμογή αστικών πολιτικών αποτελεί μια δυναμική διαδικασία. Οι προς επίτευξη στόχοι μπορούν να αναπροσαρμόζονται αναλόγως των συνθηκών που επικρατούν (οικονομική κρίση, πολιτική αστάθεια, υψηλή ανεργία, μεταναστευτικό). Όμως οι βασικές επιδιώξεις για ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων που εντοπίζονται σε αστικό περιβάλλον αποτελούν προτεραιότητα της Πολιτικής Συνοχής της Ένωσης.

Στο πρώτο μέρος αναπτύχθηκαν οι αστικές πολιτικές της ΕΕ και φάνηκε έκδηλα η ανάγκη παρέμβασης στον αστικό ιστό για την συνολική αντιμετώπιση των αστικών προκλήσεων. Με την ανάδειξη των κυριότερων σημείων της αστικής πολιτικής της Ένωσης για την περίοδο 2014-2020, η αλληλουχία της εργασίας συνεχίζεται με παράθεση των βασικότερων πληροφοριών που αφορούν την αστική ανάπτυξη της Αττικής μέσω του ΠΕΠ 2014-2020. Η βασικότερη λοιπόν επιδίωξη της εργασίας είναι να καταδείξουμε κατά πόσον οι κατευθυντήριες γραμμές της Ένωσης για την αστική ανάπτυξη λαμβάνονται υπόψη και εφαρμόζονται στον αστικό χώρο της Αθήνας μέσω του εργαλείου ΟΧΕ του ΠΕΠ και ποιες οι προοπτικές και δυσκολίες εφαρμογής τους.

Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία στα ελληνικά.

Ανδρικοπούλου Ε., Γιαννακού Α., Καυκαλάς Γ. και Πιτσιάβα – Λατινοπούλου Μ.
(2007) Πόλη και πολεοδομικές πρακτικές για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, Αθήνα,
Κριτική.

Καμχής Μ. (2007) Η Ενοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου 1986 – 2006 Ένα
σχεδιαστικό εγχείρημα μεγάλης κλίμακας, Αθήνα, Κριτική.

Παπαδάκη- Γιώτη Όλγα (2010), *Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές
Αλληλεγγύης*, Αθήνα ,Εκδόσεις Κριτική.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

Commission of the European Communities, (CEC) (1997b) «Urban Pilot Projects,
Article 10 European Regional Development Fund», Annual Report 1997. Luxemburg:
Office for Official Publications of the European Communities.

McCann Ph. (2015) The Regional and Urban Policy of the European Union Cohesion,
Results-Oriented and Smart Specialisation, Edward Elgar Publishing

Newman P. and Thornley A. (1996) Urban Planning in Europe, International
Competition, National Systems and Planning Projects, Routledge London and New
York.

Άρθρα

Μητούλα, Ρ.,(2010), Βιώσιμη Τοπική και Περιφερειακή Ανάπτυξη και Πόλη στην ΕΕ του 2020, *16^ο Επιστημονικό Συνέδριο Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων*, 15 Οκτωβρίου 2010, Τόμος Εισηγήσεων 107-114

Πρέζα, Ε., (2012), Η Αστική Διάσταση της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, *ERSA- GR 10ο Τακτικό Επιστημονικό Συνέδριο, Θεσσαλονίκη, 1 – 2 Ιουνίου 2012*

Παπαδάκη-Γιώτη, Ο.,(2011), Προς μια Ευρωπαϊκή πολιτική στήριξης των αστικών κέντρων, Αστική Ανάπτυξη στην Ελλάδα και την Ε.Ε.: Τάσεις και Προοπτικές, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, σελ. 319-330.

Papadaki-Gioti, Olga (2008), Urban development and urban policy in the European Union, in the context of knowledge economy, *Studies in Regional and Urban Planning*, issue 11b December 2008, 87-104.

Διπλωματική Εργασία

Κουρίδου, Μ., (2010), Αστικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Αναδρομή και προοπτικές μετά το 2014, *Ερευνητική Εργασία*, Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης, Α.Π.Θ.

Πηγές

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1987) Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη,
[στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 10.12.2015

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1987:169:0001:0019:EL:PDF>

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1994) Ευρώπη 2000+: Έκθεση σχετικά με
τη συνεργασία για την ανάπτυξη ευρωπαϊκού εδάφους, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση:
11.12.2015 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-94-752_el.htm

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1998) Ανακοίνωση της Επιτροπής
«Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Πλαίσιο Δράσης», [στο
διαδίκτυο], πρόσβαση: 15.12.2015
http://ec.europa.eu/environment/urban/pdf/framework_el.pdf

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2000) Ανακοίνωση της Επιτροπής
«URBAN II», E(2000) 1100 – EL, Βρυξέλλες, 28 Απριλίου, [στο διαδίκτυο],
πρόσβαση: 20.12.2015

[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/guidelines/pdf/urban_el.p
df](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/guidelines/pdf/urban_el.pdf)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2010) «5η έκθεση για την οικονομική,
κοινωνική και εδαφική συνοχή», [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 16.11.2015
[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/pdf/5cr
_el.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/cohesion5/pdf/5cr_el.pdf)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2012) «Αστικός Έλεγχος», [στο διαδίκτυο],
πρόσβαση: 10.11.2015

http://ec.europa.eu/regional_policy/activity/urban/audit/index_el.cfm

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2010) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ευρώπη
2020, Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη»,
COM(2010) 2020 τελικό, Βρυξέλλες, 3 Μαρτίου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση:
05.12.2015

[http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EL:PD
F](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EL:PDF)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2011) Πόλεις του αύριο - Προκλήσεις,
οράματα, η πορεία μπροστά, Οκτώβριος, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 10.01.2016

[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citi
esoftomorrow_summary_el.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/citiesoftomorrow/citiesoftomorrow_summary_el.pdf)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2006) Ανακοίνωση της Επιτροπής
«Πολιτική συνοχής και πόλεις: η συμβολή των πόλεων και των πολεοδομικών
συγκροτημάτων στην ανάπτυξη και την απασχόληση στις περιφέρειες», COM(2006)
385 τελικό, Βρυξέλλες, 13 Ιουλίου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 08.12.2015

[http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0385:FIN:EL:PD](http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0385:FIN:EL:PDF)

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2005) Ανακοίνωση της
Επιτροπής «Πολιτική της συνοχής για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της
απασχόλησης: Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας 2007-2013»,
COM(2005) 0299, Βρυξέλλες, 5 Ιουλίου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση:
05.01.2016 [http://www.hellaskps.gr/programper4/files/synedrio1/EC_CSG_05.07.05
el.pdf](http://www.hellaskps.gr/programper4/files/synedrio1/EC_CSG_05.07.05_el.pdf)

Ευρωπαϊκή Ένωση (2010) Περιφερειακή Πολιτική, Inforegio Panorama, Περιφερειακή πολιτική – μια ολοκληρωμένη προσέγγιση , Αριθμ.34, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 15.12.2015 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag34/mag34_el.pdf

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2004) «Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την αστική διάσταση στο πλαίσιο της διεύρυνσης», Στρασβούργο, 2004/2258 INI

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1992), Ευρώπη 2000: *Προοπτικές ανάπτυξης του Κοινοτικού Εδάφους*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Ευρωπαϊκή Ένωση (2011) Περιφερειακή Πολιτική, Inforegio Panorama, Περιφερειακή πολιτική – Πολιτική Συνοχής 2014-2020, Αριθμ.40, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 15.12.2015 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag40/mag40_el.pdf

Ευρωπαϊκή Ένωση (2014) Περιφερειακή Πολιτική, Inforegio Panorama, Περιφερειακή πολιτική – Στην οδό της καινοτομίας, Αριθμ.50, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 15.12.2015 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag50/mag50_el.pdf

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1997) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Προς ένα πρόγραμμα για το αστικό περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση», (Αστική Ατζέντα), COM(97) 197 τελικό, Βρυξέλλες, 6 Μαΐου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 12.12.2015 http://ec.europa.eu/environment/urban/pdf/urban_197_el.pdf

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2013) «Μέσα ειδικής στήριξης - JESSICA: Κοινή Ευρωπαϊκή Στήριξη για Βιώσιμες Επενδύσεις σε Αστικές Περιοχές, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 15.12.2015 http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/instruments/jessica_el.cfm#3

Επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ, C 306), *Συνθήκη της Λισσαβόνας για την τροποποίηση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας*, (2007) {στο διαδίκτυο}, πρόσβαση 12/12/2015 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=EL>

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2005) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Πολιτική της συνοχής για την ενίσχυση της ανάπτυξης και της απασχόλησης: Στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές της Κοινότητας 2007-2013», COM(2005) 0299, Βρυξέλλες, 5 Ιουλίου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 05.01.2016 http://www.hellaskps.gr/programper4/files/synedrio1/EC_CSG_05.07.05_el.pdf

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2006), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1081/2006 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Στρασβούργο, 5 Ιουλίου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 10/12/2015 https://www.ependyseis.gr/sub/espa/files/1081_06.pdf

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (2013), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1301/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με τον στόχο «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006, Βρυξέλλες 17 Δεκεμβρίου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση 10/12/2015 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1301&from=EL>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ,(2013), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 17ης Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, Βρυξέλλες, 17 Δεκεμβρίου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση:10/12/2015

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1303&from=EL>

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης,(2006), ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 1080/2006 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΪ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 5ης Ιουλίου 2006 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1783/1999, Στρασβούργο, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 10/12/2015

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32006R1080>

Ευρωπαϊκή επιτροπή, (2014), Ανακοίνωση: «Η Αστική Διάσταση των πολιτικών της ΕΕ-Βασικά Χαρακτηριστικά ενός Αστικού Θεματολογίου της ΕΕ», COM (2014) 490 final, Βρυξέλλες 18 Ιουλίου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 18/12/2015 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0490&from=EL>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), Έγγραφο : «Ολοκληρωμένη Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη», [στο διαδίκτυο], πρόσβαση 18/12/2015 http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/urban_el.pdf

Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Αττικής 2014-2020 [στο
διαδίκτυο] , πρόσβαση 20/11/2015
https://www.espa.gr/elibrary/Attiki_2014GR16M2OP012_1_4_el.pdf

Commission of the European Communities (CEC) (2007) «Europe's cities on front
line of jobs and growth drive», IP/07/705, Brussels, 24 Μαΐου, [στο διαδίκτυο],
πρόσβαση: 23.12.2015 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-07-705_en.htm

Commission of the European Communities (CEC) (2010) «Making our cities attractive
and sustainable, How the EU contributes to improving the urban environment», [στο
διαδίκτυο], πρόσβαση: 20.12.2015
http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/urban/cities_of_the_future.pdf

Commission of the European Communities (CEC) (2013) «Urban Development in the
EU: 50 Projects Supported by the European Regional Development Fund during the
2007 – 2013 period», Final Report, Μάρτιος, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 01.01.2016
[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/50_projects/urban_d
ev_erdf50.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/50_projects/urban_dev_erdf50.pdf)

European Commission , (2010), Fabrizio Barca, report : The Union and Cohesion
Policy, [στο διαδίκτυο] , πρόσβαση 10/12/2015
http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/future/pdf/report_barca_v0306.pdf

GHK (2003) «Ex-post Evaluation URBAN Community Initiative (1994 – 1999)»,
Τελική Αναφορά, Αύγουστος, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 26.12.2015

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/urban/urban_expost_evaluation_9499_en.pdf

Informal ministerial meeting (2010a) Toledo Declaration, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση:
28.12.2015

http://www.mdrtr.ro/userfiles/declaratie_Toledo_en.pdf

Leipzig Charter (2007) «Leipzig Charter on Sustainable European Cities», Τελική
μορφή, 2 Μαΐου, [στο διαδίκτυο], πρόσβαση: 24.12.2015
http://www.bmvbs.de/Anlage/original_995333/Leipzig-Charter-on-SustainableEuropean-Cities-τελικό-draft-2-May-2007.pdf

Memorandum of Understanding (2006) «In respect of a coordinated approach to the
financing of urban renewal and development for the programming period 2007 – 2013
of the Community Structural Funds», Βρυξέλλες, 30 Μαΐου, [στο διαδίκτυο],
πρόσβαση: 28.12.2015

http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/funds/2007/jjj/doc/pdf/urban_mou_signed.pdf

The Acquis URBAN (2005) «Using Cities Best Practises for European
CohesionPolicy. Common Declaration of URBAN cities and players at the
EuropeanConference “URBAN Future”», 8-9 Ιουνίου, Saarbrücken (Germany),
[στοδιαδίκτυο], πρόσβαση: 15.12.2015

http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/newsroom/document/pdf/saarbrucken_urban_en.pdf

Νομοθεσία

Κοινή Υπουργική Απόφαση 1397/13-01-2015 (ΦΕΚ 64 Β'/16.01.2015) «Σχέδιο Κοινής Υπουργικής Απόφασης Σχεδίου Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης στο Κέντρο της Αθήνας» διαθέσιμο:

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=cwreF0yvYc%3D&tabid=37&language=el-GR>

Υ.Π.Ε.Κ.Α., Ν. 4277/2014 (ΦΕΚ Α' 156/1-8-2014) «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας - Αττικής και άλλες διατάξεις.» διαθέσιμο:

<https://nomoi.info/%CE%A6%CE%95%CE%9A-%CE%91-156-2014-%CF%83%CE%B5%CE%BB-1.html>

Χρήσιμες Διευθύνσεις στο διαδίκτυο

<https://www.espa.gr/el/Pages/Default.aspx>

<http://www.espon2013.panteion.gr/?q=el>

<http://www.pepattikis.gr/home/>

http://ec.europa.eu/regional_policy/el/policy/themes/urban-development/

<http://www.organismosathinas.gr/>

<http://www.ggea.gr/>

<http://www.mindev.gov.gr/el/>

http://ec.europa.eu/index_el.htm

<http://urbact.eu/>

<http://www.attikis.gr/el/Pages/Default.aspx>

Παράρτημα

Στο πλαίσιο εκπόνησης της διπλωματικής ζητήθηκε η συνδρομή στελεχών φορέων που εμπλέκονται στην άσκηση της αστικής πολιτικής στην Αθήνα. Μέσω λοιπόν δυο συνεντεύξεων, δόθηκε η ευκαιρία αποτύπωσης μιας πιο εμπεριστατωμένης άποψης για τα αστικά ζητήματα. Η πρώτη είναι η συνέντευξη με την κυρία Αλεξάνδρα Μαυρογονάτου, η οποία είναι στέλεχος της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής της Περιφέρειας Αττικής (ΕΔΑ). Η δεύτερη συνέντευξη ήταν με την κυρία Ρέα Όρφανου στέλεχος του Υπουργείου Οικονομικών, Ανάπτυξης και Τουρισμού, Γενική Γραμματεία Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ, Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ). Οι πληροφορίες που δόθηκαν από τα δυο στελέχη για την αστική πολιτική, την εφαρμογή του εργαλείου ΟΧΕ στην Αττική και για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η εφαρμογή των αστικών παρεμβάσεων ήταν πολύ σημαντικές ώστε η εργασία να αποκτήσει προστιθέμενη ενημερωτική αξία στο θέμα της Αστικής Ανάπτυξης. Οι εξειδικευμένες γνώσεις τους αποτέλεσαν σημαντική προσθήκη στην διαδικασία συγγραφής της εργασίας.

Παρακάτω παρατίθενται τα κυριότερα στοιχεία των δυο συνεντεύξεων.

Αλεξάνδρα Μαυρογονάτου, ΕΔΑ Περιφέρεια Αττικής (10/12/2015)

Για τις ΟΧΕ στο ΠΕΠ Αττικής.

«Κυρίως μιλάμε για ΟΧΕ σε αστικό χώρο και όχι παρεμβάσεις στο περιφερειακό κομμάτι της Αττικής (όχι νησιά και Ανατολική Αττική). Έχουμε λοιπόν δυο τύπους περιοχών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ): α) τις υποβαθμισμένες αστικές περιοχές που έχουν προβλήματα κοινωνικά, περιβαλλοντικά, υψηλή ανεργία κ.α. και παρατηρούμε τις παραμέτρους της περιοχής, ενώ σημαντικό επίσης κριτήριο επιλογής είναι και το πληθυσμιακό μέγεθος εξυπηρέτησης και β) περιοχές που παρουσιάζουν μια αναπτυξιακή δυναμική (πόλοι ανάπτυξης). Αυτές οι περιοχές δεν χαρακτηρίζονται αυτόβουλα ως πόροι ανάπτυξης αλλά έχουν καθοριστεί ρητά από το Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής (ΡΣ).»

Για την διαδικασία εφαρμογής της αστικής διάστασης στο ΠΕΠ.

«Η εφαρμογή της αστικής πολιτικής μέσω των ΟΧΕ γίνεται οριζόντια στο πρόγραμμα καθώς οι δράσεις αστικής ανάπτυξης «αντλούν» πόρους από Άξονες Προτεραιότητας και επενδυτικές πρωτοβουλίες. Άλλωστε όπως είναι ήδη γνωστό το 5% των πόρων του ΕΤΠΑ κατευθύνεται υποχρεωτικά σε δράσεις αστικής αναζωογόνησης. Το πλαίσιο για να χαρακτηριστεί μια περιοχή υποβαθμισμένη ή ανεπτυγμένη απαιτεί μια μελέτη στρατηγικού σχεδιασμού, πχ μια μελέτη τύπου ΣΟΑΠ. Μελετάς μια περιοχή βλέποντας τα χαρακτηριστικά της, στη συνέχεια η ύπαρξη της μελέτης που παρέχει τεκμηριωμένα στοιχεία (οικονομικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά, ανεργία, εγκληματικότητα, δημογραφικά, στέγασης κτλ)θα οδηγήσει στην αίτηση χρηματοδότησης για δράσεις αστικής ανάπτυξης. Το ΣΟΑΠ (2742/99) για το κέντρο της Αθήνας μας παρέχει αυτές τις πληροφορίες και μας δείχνει ότι το κέντρο είναι υποβαθμισμένο. Μελέτη τύπου ΣΟΑΠ έχει και η περιοχή του Πειραιά ενώ υπάρχει στη τελική φάση ολοκλήρωσης και για την Δυτική Αττική.»

Για το χρονοδιάγραμμα, την υλοποίηση του προγράμματος και την χρηματοδότηση.

«Τα ολοκληρωμένα προγράμματα αφορούν παρεμβάσεις στον αστικό χώρο αλλά και σε κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο. Θα εκδοθεί ένας οδηγός εφαρμογής για τις αστικές περιοχές. Όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα, είμαστε ακόμη σε φάση εξειδίκευσης, το 2016 θα έχουμε τα πρώτα σχέδια και στη συνέχεια σταδιακή εφαρμογή των δράσεων. Ο ορίζοντας εφαρμογής είναι 2017-2023 και σταδιακά θα βλέπουμε να εφαρμόζονται τα σχέδια. Ο στόχος είναι φυσικά να έχουμε ένα αναπτυξιακό αποτέλεσμα. Για την χρηματοδότηση τώρα, η κρίση δεν επηρεάζει το συνολικό προϋπολογισμό, τα χρήματα που έχουμε είναι καθορισμένα και με αυτά πορευόμαστε. Το 2018 είναι ένα σημαντικό έτος καθώς εκεί θα κριθεί τι έχεις κάνει και στο πλαίσιο επίδοσης των προγραμμάτων μπορεί να υπάρξει μείωση χρημάτων αν δεν έχει καταφέρει να πιάσει τους στόχους. Οι στόχοι τότε αναπροσαρμόζονται προς τα κάτω και θα χαθούν πόροι. Είναι ένα στοίχημα για μας. Η συμβολή του προγράμματος στις Ολοκληρωμένες Αστικές Επενδύσεις είναι ύψους 267 εκατ. ευρώ, ενώ αν αθροίσουμε και την εθνική συμμετοχή φτάνουμε περίπου στα 300 εκατ. ευρώ για παρεμβάσεις στους δυο τύπους επιλέξιμων περιοχών. Οι πόροι αντλούνται και αθροίζονται από τις επιμέρους επενδυτικές προτεραιότητες.»

Για τους φορείς που εμπλέκονται και τον δια-ταμειακό χαρακτήρα του προγράμματος.

« Υπουργείο Ανάπτυξης, αστικές αρχές και ενδιαμέσοι φορείς είναι οι κυριότεροι φορείς υλοποίησης. Οι ενδιαμέσοι φορείς που μπορεί να είναι και αστικές ενώσεις δήμων ή τοπικές κοινωνικές αρχές αποκτούν μεγαλύτερες αρμοδιότητες και μεταβιβάζονται σε αυτούς μεγαλύτερες εξουσίες. Χρειάζεται προσοχή στον καθορισμό και την αξιοπιστία των ΕΦ. Το κεφάλαιο 4 του ΠΕΠ αναλύει την λογική των ΟΧΕ και τις προϋποθέσεις για την αξιολόγηση των προγραμμάτων. Εμπλέκεται τόσο το ΕΚΤ όσο και το ΕΤΠΑ για τη συνολική αντιμετώπιση κοινωνικών (ΕΚΤ) και οικονομικών αστικών ζητημάτων (ΕΤΠΑ). Δεν έχουμε εξοικείωση με πολυταμειακά προγράμματα. Οι δείκτες εκροών μας δείχνουν τι πάω να υλοποιήσω, ενώ με τους δείκτες αποτελεσμάτων κρίνεται για το τι έχεις καταφέρει. Οι δράσεις θα πρέπει να επηρεάζουν τους δείκτες και να στοχεύουν στην υλοποίηση των σκοπών».

Γενική τοποθέτηση κυρίας Μαυρογονάτου .

«Όλοι οι στόχοι έχουν αστική διάσταση. Και την περίοδο 2007-2013 ο Άξονας 4 αφορούσε δράσεις αστικής αναζωογόνησης αλλά ήταν ένα μονοταμειακό πρόγραμμα (ΕΤΠΑ) με αποσπασματικά χαρακτηριστικά και όχι ολοκληρωμένη προσέγγιση όπως το νέο ΠΕΠ. Αφορούσε μικρές αστικές παρεμβάσεις (ποδηλατοδρόμους, υποδομές κ.α). Στόιχημα για εμάς είναι η ολοκληρωμένη αστική διάσταση. Η επιτυχία του εγχειρήματος εξαρτάται από δράσεις πολλών φορέων. Το πώς θα εφαρμοστεί ένα καινοτόμο πρόγραμμα ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης και ο βαθμός επιτυχίας του είναι το ζητούμενο. Για τις ΟΧΕ απαραίτητη προϋπόθεση είναι να υπάρχει μια μελέτη από πριν για την ανάδειξη προβλημάτων. Μια ΟΧΕ είναι ένα εργαλείο πολιτικής για να άρει τα προβλήματα, ένα εργαλείο εφαρμογής σχεδίων για αντιμετώπιση των ήδη υπαρχόντων προβλημάτων. Δεν προκρίνεται η εφαρμογή με ανάπτυξη τοπικών κοινοτήτων, το έτερο εργαλείο αστική ανάπτυξης που προωθεί τη συμμετοχή ιδιωτικού-δημόσιου τομέα, καθώς είναι ένα πολύπλοκο πρόγραμμα, συνέχεια της δομής του προγράμματος Leader και δεν έχουμε την απαραίτητη εμπειρία. Τα αστικά προβλήματα στις επιλέξιμες αστικές περιοχές αποτελούν προτεραιότητα και πιστεύω ότι με το εργαλείο ΟΧΕ μπορούμε να τα αντιμετωπίσουμε εν μέρει....»

Ρέα Όρφανου, ΕΥΣΣΑ (11/1/2016)

Για την αστική πολιτική στο πλαίσιο της ΕΕ.

«Η Επιτροπή προσανατολίζεται σε πιο στοχευμένες αστικές δράσεις. Οι ΟΧΕ αποτελούν συγκεκριμένη πολιτική αντιμετώπισης αστικών θεμάτων. Γίνεται προσπάθεια για ανάδειξη του εδαφικού δυναμικού των πόλεων και της δυναμικότητας αυτών για στοχευμένες δράσεις. Για τα θέματα διακυβέρνησης είμαστε ακόμη σε πρώιμο στάδιο αλλά κατά την άποψή μου θα οδηγηθούμε σε πέραςμα των αρμοδιοτήτων από τις κεντρικές αρχές στις περιφερειακές και εν τέλει στις πόλεις. Όμως ποίο μερίδιο ευθύνης θα αναλάβουν οι πόλεις, αν θα αναλάβουν τον σχεδιασμό ή την υλοποίηση αστικών προγραμμάτων ή και τα δυο μαζί μένει να απαντηθεί στο άμεσο μέλλον. Το ίδιο ισχύει και με το budget, αν δηλαδή θα το χειρίζονται εξ ολοκλήρου οι αστικές αρχές. Σιγά σιγά οδεύουμε σε ανάληψη μεγαλύτερων ευθυνών από τις πόλεις και η Επιτροπή προσανατολίζεται σε αποδόμηση των κεντρικών αστικών πολιτικών και ανάληψη πρωτοβουλιών από τις πόλεις, από το στάδιο του σχεδιασμού έως το τελικό στάδιο της εφαρμογής. Η πρόταση δηλαδή για το μέλλον είναι η εκχώρηση του budget από υψηλότερο επίπεδο προς τις πόλεις, ίσως και αυτονόμηση του κεντρικού προϋπολογισμού»

Για το ειδικό βάρος της αστικής πολιτικής στην Ευρώπη.

«Η Επιτροπή δίνει μεγάλο βάρος στην καλύτερη ανάπτυξη των πόλεων, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση, κατά την γνώμη μου, στην οικονομική ανάπτυξη των πόλεων ως μοχλούς οικονομικής μεγέθυνσης και λιγότερο ως προς την κοινωνική συνοχή τους. Στόχος είναι η ανταγωνιστικότητα και η δυναμική των πόλεων στον οικονομικό τομέα. Δεν ενδιαφέρει τόσο η σύγκλιση των ανισοτήτων αλλά η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης σε βάρος των κοινωνικών αδικιών. Ενισχύεται χρηματοδοτικά η κοινωνική συνοχή και γίνονται ενέργειες για αντιμετώπιση αρνητικών κοινωνικών φαινομένων, αλλά η ενίσχυση είναι σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με την προοπτική αύξησης της οικονομικής ελκυστικότητας των πόλεων».

Για την Αττική.

«Η Αττική αποτελεί ισχυρό αστικό περιφερειακό πόλο και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη περιοχή (Μεσόγειος). Η Αθήνα μπορεί να βελτιώσει ακόμα περισσότερο τον ρόλο της αρκεί να υπάρχουν στοχευμένες πολιτικές και συνεργασίες. Στην Αθήνα συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες μείωσης τους φαινομένου της ανεργίας στην πόλη. Να μην βασιζόμαστε μόνο στους τομείς του τουρισμού και του πολιτισμού που αποτελούν πλεονεκτήματα της Αττικής, αλλά να στηρίζουμε την εμπορική δραστηριότητα και την επιχειρηματικότητα. Μέσω της Έξυπνης Εξειδίκευσης η Αθήνα να γίνει πιο ελκυστική, να αναδείξουμε το τοπικό δυναμικό. Τα προβλήματα και οι δυνατότητες της πόλης είναι γνωστά, ωστόσο χρειάζεται στόχευση πολιτικής για να 'δέσουμε' την επιχειρηματικότητα με την τοπική αναπτυξιακή δυνατότητα που έχει η Αθήνα.»

«Η αστική πολιτική στην ΕΕ είναι δυνατή πλέον και δίνει αρμοδιότητες στις πόλεις που γνωρίζουν καλύτερα σε τοπικό επίπεδο τα προβλήματα και τις προοπτικές τους. Οι ΟΧΕ είναι ένα δυνατό εργαλείο αστικής εφαρμογής ενώ υπάρχουν και άλλα εργαλεία όπως το urbact και οι αστικές καινοτόμες δράσεις που ενισχύουν την συνολική αστική διάσταση της πολιτικής συνοχής της Ένωσης. Για την ΟΧΕ της Αθήνας συζητιέται ίσως η συνεργασία δυο δήμων για την εφαρμογή αλλά ακόμη δεν είναι κάτι σίγουρο. Η ολοκληρωμένη χωρική μελέτη τύπου ΣΟΑΠ εξετάζει τα οικονομικά, κοινωνικά και χωρικά χαρακτηριστικά ανάπτυξης μια περιοχής και είναι προϋπόθεση για να εγκριθεί μια ΟΧΕ. Η Αθήνα και ο Πειραιάς διαθέτουν μελέτες χωρικού σχεδιασμού τύπου ΣΟΑΠ ενώ βαίνει προς ολοκλήρωση και η αντίστοιχη μελέτη για την Δυτική Αττική.»

Τελική προσέγγιση κυρίας Όρφανου.

«Η διαχείριση του πολυταμειακού Προγράμματος καθώς και η συνέργεια διαφορετικών υπηρεσιών αποτελούν τις βασικότερες διαχειριστικές δυσκολίες επιτυχούς εφαρμογής. Επιπλέον απαιτούνται διαδικασίες για ξεκάθαρη παροχή αρμοδιοτήτων και ευθυνών στους Ενδιάμεσους Φορείς για την εφαρμογή των πολύπλοκων δομών ΟΧΕ. Ο καθορισμός των προϋποθέσεων και των κριτηρίων των ΕΦ αποτελεί δυσκολία αλλά συνάμα και πρόκληση».

Ευχαριστώ ιδιαίτερως την κυρία Μαυρογονάτου και την κυρία Όρφανου για τον χρόνο που διέθεσαν ώστε να συνομιλήσουν μαζί μου και να απαντήσουν σε κάθε μου απορία. Παρά το φόρτο εργασίας που είχαν οι δυο κυρίες, πάντα με ευγένεια και καλοσύνη, μου πρόσφεραν πολύ σημαντικές πληροφορίες για την ολοκλήρωση της διπλωματικής μου εργασίας.